

Högskolan Kristianstad

10 poängs uppsats
SSVD02 (Svenska 61-80p) delkurs 3
Institutionen för humaniora och samhällskunskap
Vårterminen 2007

Kommentera mera

*Lärares kommentarer i förhållande till
styrdokument och elevers skrivprocess*

Handledare
Anna Flyman Mattsson

Författare
Fanny Karlsson
Maria Ljungberg

Kommentera mera

- Lärares kommentarer i förhållande till styrdokument och elevers skrivprocess

Abstract: Forskningsrapporter visar att ungdomar reproducerar text istället för att producera text. Att kunna skriva är en omvärldskunskap. Orden är det viktigaste för en skribent, men även bearbetning och bedömning av det skrivna är av stor vikt för att utveckla skribentens skrivande. Syftet med denna 10-poängs uppsats är att undersöka lärares kommentarer i förhållande till styrdokument och elevers skrivprocess. Med undersökningen som grund ges en bild av hur läraren bedömer och kommenterar uppsatser. Metoden som använts är skriftligt material vilket har bearbetats i förhållande till lärares kommentarer. Undersökningen bygger på analyser av lärares kommentarer till fjorton elevers uppsatser skrivna till det nationella provet i svenska för årskurs nio.

Resultatet av denna uppsats visar att lärarna kommenterade såväl stavfel, ordförråd, meningsbyggnad och syftningsfel som genrekompetens, innehåll, textstruktur och anpassning till läsaren. I förhållande till bedömningsunderlaget för det nationella provet i svenska och våra kategorier har lärarna inte belyst alla moment i alla elevers uppsatser utan anpassat kommentarerna till varje enskild individs behov och förutsättningar. Kommentarerna till uppsatserna är som resultat indelat i fem nivåer, lexikal, syntaktisk, genrekompetens, textstrukturell samt innehållsnivå. Undersökningen visar vikten av att ge elever respons på texterna samt att se skrivningen som en process som ständigt utvecklas. Genom kännedom om sina brister kan eleven utveckla sitt skrivande med hjälp av pedagoger samt klasskompisar.

Ämnesord: Lärare, elever, kommentarer, bedömning, bearbetning, skrivprocess, styrdokument, lexikal nivå, syntaktisk nivå, genrekompetens, textstrukturell nivå, innehållsnivå och respons

Förord

Vi är två lärarstuderande med ämnesinriktningarna svenska, historia och engelska, på högstadie- och gymnasienivå. Under vårterminen 2007 funderade vi mycket kring vad vår 10-poängs uppsats i svenska skulle handla om. Eftersom det finns så många områden som är lockande tog det ett tag innan vi bestämde oss. Till slut var vi dock eniga om att skrivprocessen kunde vara ett intressant och lärorikt område att undersöka. Efter samtal med vår handledare Anna Flyman Mattsson kom vi fram till att vi skulle skriva om hur lärarna bedömer uppsatser och vilka former av lärares kommentarer som förekommer. Detta verkade intressant då vi i vårt kommande yrke kommer att arbeta mycket med skrivprocessen och kommentarer. Ska rödpennan vässas eller läggas i byrålådan?

Vi vill också tacka vår handledare Anna Flyman Mattsson som har varit en inspirationskälla och gett oss många konstruktiva kommentarer under hela perioden. Dessutom vill vi tacka de lärare och elever som har lånat ut material till oss så att uppsatsen kunde förverkligas. Sist men inte minst vill vi tacka våra nära och kära som har stöttat oss i med- och motgångar. Tack!

Med detta önskar vi dig en trevlig läsning!

Fanny & Maria

Kristianstad, 2007-06-10

Innehåll

1	INLEDNING	5
1.1	Bakgrund	5
1.2	Syfte och problemprecisering	6
1.3	Arbetets disposition	6
2	FORSKNINGSBAKGRUND	8
2.1	Vad säger styrdokumentet?	8
2.2	Skrivprocessen	10
2.3	Vikten av bearbetning	11
2.4	Bedömning	13
2.4.1	Bedömningsunderlag inför nationellt prov svenska	15
2.5	Lärarens roll	16
2.6	Sammanfattning av forskningsbakgrund	17
3	EMPIRI	18
3.1	Metod och material	18
3.2	Genomförande och uppläggning	20
3.3	Urval	21
3.4	Etiska överväganden	22
4	RESULTAT	23
4.1	Elevernas uppsatser med kommentarer	23
5	ANALYS	31
5.1	Sammanfattning och kategorisering av lärarnas kommentarer	31
5.2	Kommentarer på lexikal nivå	32
5.3	Kommentarer på syntaktisk nivå	32
5.4	Kommentarer på textstrukturell nivå	33
5.5	Kommentarer på innehållsnivå	33
5.6	Kommentarer om genrekompetens	34

5.7	Skillnader mellan lärarnas kommentarer	35
5.8	Jämförelse mellan kommentarer och bedömningsunderlag	36
6	DISKUSSION	38
6.1	Skrivförmågans möjligheter	38
6.2	Vikten av att bearbeta och bedöma en text	41
6.3	Lärarens roll	41
6.4	Innehållskommentarer	43
6.5	Metoddiskussion	44
6.6	Avslutande diskussion om konsekvenser för lärarrollen	44
6.7	Vidare forskning och utveckling	46
7	SAMMANFATTNING	47

1 Inledning

I skolan kommer elever dagligen i kontakt med det talande samt det skrivande språket. Varje dag kommunicerar elever med klasskamrater och lärare i både skrift och tal. Skolan ska sträva efter att utveckla varje enskild individs förutsättningar och behov. För att kunna uppnå detta krävs träning. Elevernas texter bedöms oftast av lärare, men vad kommenterar lärarna och hur kommenterar de elevernas texter? Eftersom vi snart är färdigutbildade lärare i svenska tycker vi det är av vikt att undersöka lärares kommentarer. Vi tycker även att det är ett intressant och brett område som ständigt kan reflekteras kring.

1.1 Bakgrund

Feedback är viktigt i alla sammanhang, oavsett om det är i skolvärlden eller i privatlivet. Skolan har ett mål att motivera och utveckla elever, dels i sin språkutveckling, dels i sitt allmänna lärande. Lärares roll i detta sammanhang är bland annat att ge eleverna kommentarer och feedback på uppgifter så att de kan utvecklas. Mycket forskning angående skrivprocessen har gjorts, varvid Siv Strömquist är en av de mest framstående författarna, men ingen forskning beträffande lärarnas kommentarer i förhållande till elevernas skrivprocess har gjorts. Vi har valt att undersöka ett urval av lärares kommentarer i uppsatser av elever i årskurs nio. Med hänsyn till tidsaspekten har vi endast undersökt kommentarerna i sig, då en analys i förhållande till elevernas skrivprocess kräver en jämförelse över tid. Skrivprocessen beskrivs inom forskningen som elevers utveckling både vad gäller normregler och deras förmåga att behärska genrekompetens.

Lärarrollen bestäms i mångt och mycket av lärarens personliga värderingar och praktiska förmåga att hantera den pedagogiska situationen, men styrdokumentet finns som grund. De mål och riktlinjer som anges däri, ska ses som instrument för läraren som med egen tolkning, ska kunna tillämpa dem i praktiken, där kommentarer till elevers texter är en del av vardagen.

Under hela livet ställs människor inför situationer där kritik framställs, varför kompetens att kunna ta till sig andras råd och kommentarer är grundläggande. Lärares kommentarer kan vara ett första steg att utveckla detta och sitt eget kritiska tänkande. I kommentarerna bör lärarna se till varje individs behov och förutsättningar med en öppenhet för att eleverna själva

får använda sin kompetens i ett fritt skapande. Även de elever som har svårigheter med ämnet ska kunna få hjälp och stimulans genom kommentarerna. Det är viktigt att eleverna lär sig att ta till sig andras råd och kommentarer. Lärare har också en möjlighet att i kommentarerna tydliggöra om texten är klar och tydlig eller inte. Kommentarer bör också visa ifall eleverna behärskar förmågan att se sammanhang och kunna producera texter med en röd tråd. Självklart ska kommentarerna även i vissa fall framhäva om den aktuella genrekompetensen uppfylls eller inte. Exempelvis Molloy (1996) och Strömquist (1993) anser att lärarnas kommentarer gällande elevernas skrivning är av vikt eftersom man som skribent utvecklar sin förmåga då andra kommenterar det skrivna. I årskurs nio ska eleven kunna skriva efter olika förhållningsregler och för att få kunskap kring detta behövs det professionell hjälp.

1.2 Syfte och problemprecisering

Syftet med denna 10-poängs uppsats är att undersöka lärares kommentarer i förhållande till styrdokument och elevers skrivprocess. Sätter lärarna fokus på elevernas skrivutveckling i uppsatserna i de nationella proven eller fokuserar de bara på grammatiken och genren, eller finns det andra moment som är viktiga enligt lärarna? Vi vill även undersöka om kommentarerna öppnar möjligheter för att eleverna själva ska kunna bearbeta sina texter och stimuleras till eget skapande, som är mål i de styrdokument vi lärare ska sträva efter att uppnå.

1.3 Arbetets disposition

Uppsatsen inleds med en presentation av vad styrdokumentet föreskriver att eleverna bör uppnå i ämnet svenska, samt bakgrundsfakta kring skrivprocessen. Efter detta följer vikten av bearbetning, bedömning och lärarens roll. I empiridelen presenteras metod och material, genomförande och uppläggning, urval samt etiska överväganden. Därefter följer resultatavsnittet som innehåller elevernas uppsatser med kommentarer. Efter detta följer två kapitel, analys och diskussion. Analysen omfattar sammanfattning och kategorisering av lärarnas kommentarer, kommentarer på lexikal nivå, kommentarer på syntaktisk nivå, kommentarer på textstrukturell nivå, kommentarer på innehållsnivå, kommentarer om genrekompetens, skillnader mellan lärares kommentarer samt jämförelse mellan kommentarer och bedömningsunderlag. Diskussionskapitlet inleds med skrivförmågans möjligheter samt

vikten av att bearbeta och bedöma en text. Efter detta följer lärarens roll, innehållskommentarer, metoddiskussion, avslutande diskussion om konsekvenser för lärarrollen samt vidare forskning och utveckling. Slutligen presenteras en sammanfattning av uppsatsen i sista kapitlet.

2 Forskningsbakgrund

Styrdokumentens funktion är att de ska fungera som mål, där ansvaret i stor utsträckning läggs på lokal nivå. Landets olika kommuner har huvudansvaret för de olika verksamheterna, men i slutändan är dokumenten tolkningsbara av skolans rektor, den enskilde läraren och eleverna som ska situationsanpassa dem. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet *Lpo94*, anger de grundläggande värdegrunderna, riktlinjerna och målen. Kraven på utbildningen anges i Kursplanen för ämnet svenska och betygskriterier. I det följande kommer vi att belysa ett urval från *Lpo94*, vilket är relevant för våra frågeställningar. Därefter följer en redogörelse för hur skrivprocessen beskrivs inom befintlig forskning samt hur olika forskare ser på bearbetning, bedömning och lärares roll i detta sammanhang.

2.1 Vad säger styrdokumentet?

I kursplanen för svenska (*Ämnets syfte och roll i undervisningen*, 2000) står det att skolan ska sträva efter att ge varje enskild elev kunskap som eleven kan tillämpa men ge eleven kunskap att använda och utveckla sin förmåga att tala, se, lyssna, läsa och skriva. Språkförmågan är av stor betydelse för allt arbete, både i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Detta innebär att det är extra viktigt att det skapas goda möjligheter i skolan så att eleverna kan utveckla just sin språkförmåga. Ett annat syfte som svenskämnet har är att främja elevernas förmåga i tal och skrift samt att med förståelse respektera andras sätt att uttrycka sig utifrån tal och skrift. Genom tillämpning av ett korrekt språk ökar kommunikation och samarbete med andra. Svenskämnet syftar dock även till att i dialog med andra skolämnen utveckla elevernas förmåga att kommunicera, tänka och att vara kreativa. Texters och ords stora betydelse i detta sammanhang är oundvikligt med hänsyn till det mediala samhälle vi lever i idag. Dagens samhälle ställer stora krav på att hantera, tillgodogöra sig och värdera texter. Detta medför att utvecklingen skapar tillfällen till utveckling, men samtidigt förstärks förväntningarna på varje enskild individs språktillämpning (*Kursplaner och betygskriterier*, 2000: 2). Likaså är det av vikt att lärarnas undervisning medför att eleverna kan utveckla sin fantasi med hjälp av språket. Ett annat mål är att eleverna ska sträva efter att utveckla säkerhet i skrift och tal. Detta kan innebära att eleven kan, vill och vågar uttrycka sig i olika sammanhang, samt erövra medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan. Ett annat

viktigt mål är att eleverna ska utveckla sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån andras råd och egen värdering. Minst lika viktigt är att eleven stimuleras till eget skapande och till meningsfull läsning (*Kursplaner och betygskriterier i svenska, 2000*).

Under *Ämnets karaktär och uppbyggnad* (2000) i kursplanen för svenska framställs att alla lärare har ett gemensamt ansvar och måste på så vis vara medvetna om språkets betydelse för lärande där tyngdpunkten hamnar hos oss svensklärare. Vi svarar för elevernas språkliga utveckling med förhoppningen att de skall kunna använda språket i olika sammanhang. Genom att arbeta med språk och litteratur vidgas möjligheterna att tillgodose elevernas behov att uttrycka sig i tal och skrift. Med de gemensamma erfarenheterna vidgas reflektionerna vilket ger kunskap om det svenska språket, men även om vår omvärld och vår kulturvärld. Eleven ska även genom svensklektionerna kunna utveckla sin förmåga att uppleva, tolka och förstå texter. Förutom skrift och tal är ett vidgat textbegrepp även bilder (*Kursplaner och betygskriterier i svenska, 2000*).

En förståelse av omvärlden kräver att man bland annat kan se sammanhang och tänka logiskt med ett kritiskt förhållningssätt. Härvid är språket av all vikt i allt lärande. Precis som kursplanen framhäver, kan socialt samspel med andra människor utveckla förmågan att få perspektiv på sin egen språkförmåga och ta lärdom av andras erfarenheter i denna process. Det är också viktigt att: ” eleven förvärvar insikt i hur lärande går till och reflekterar över sin egen utveckling och lär sig att både på egen hand och tillsammans med andra använda erfarenheter, tänkande och språkliga färdigheter för att bilda och befästa kunskaper” (*Kursplaner och betygskriterier i svenska, 2000:2*).

Eleven ska enligt kursplanen sträva efter att utveckla sin förmåga att tillämpa genrekompetens. De ska utveckla sin förmåga genom läsning, skrivning, tolkning och upplevelser av olika texter. Eleverna måste kunna behärska olika situationer vilket kräver varierande formkrav. En förståelse av språkets uppbyggnad och utveckling bör således vara grundläggande. Genom att använda språket kan eleverna få en möjlighet att utforska detta ”...genom eget skrivande fördjupar sin insikt i grundläggande mönster och grammatiska strukturer i språket samt utvecklar sin förmåga att tillämpa skriftspråkets normer i olika sammanhang...” (*Kursplaner och betygskriterier i svenska, 2000:3*).

Enligt betygskriterierna för kursplanen i svenska ska eleven vid avslutad årskurs nio kunna skapa olika texter med ett tydligt innehåll, likaså ska eleven kunna tillämpa skriftspråkets normer. Detta skall kunna uppnås både vid handskrift och via dataskrift. Utöver detta ska eleven besitta kunskaper kring och om språket som påverkar möjligheter till iakttagelser av andras och eget språkbruk (*Kursplaner och betygskriterier i svenska, 2000*).

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, *Lpo94*, belyser som allmän riktlinje att lärarna ska med varje individs enskilda behov i åtanke, stärka deras vilja och motivera till utveckling. Läraren ska vara en handledare som ska stimulera och se till att eleven känner att kunskapen är meningsfull och utvecklande med hjälp av stöd i språkutveckling. Samverkan med andra lärare i denna process är en viktig del som också poängteras i *Lpo94* (*Kursplaner och betygskriterier i svenska, 2000*).

Sammanfattningsvis anger styrdokumentet att lärarna måste anpassa lärandesituationen till varje individs behov och förutsättningar så att de kan få utveckla ett fritt skapande. Elever med svårigheter får inte glömmas i denna process. Lärarna ska även förbereda eleverna att kunna ta emot råd och synpunkter från andra. Vidare ska eleverna utveckla kunskap så att de kan producera klara och tydliga texter där de visar en förmåga att se sammanhang och ha genrekompetens.

2.2 Skrivprocessen

I det följande kommer vi att precisera information kring skrivprocessen. Varje enskild individ har en egen skrivprocess, därför utvecklas alla människors skrivprocesser olika. För att kunna utveckla sin egen skrivprocess behövs kunskap kring vad skrivprocess är och hur denna utvecklas.

Att kunna skriva är inte alla förunnat. Strömquist menar att då skrivförmågan har effekt på en individs hela språkutveckling, både emotionellt och socialt, borde denna kunskap försäkras oss alla (1995, s.120ff). Orden är det viktigaste redskapet för en god skribent enligt Josephsson, Melin och Oliv (1990). Genom att behärska skrivandet kan orden också vara den tydligaste stilmarkören. Behärskning av genrekompetens kan dessutom öppna skrivandets dörrar och leda till skrivutveckling (1990, s. 45ff). Skrivandet är även ett viktigt redskap för

kunskapsinhämtning och kunskapsförmedling. Att utveckla en skrivförmåga betyder mycket för den enskildes självförtroende. Det är av vikt att se skrivandet som en process som omfattar flera stadier, alla betydelsefulla för den slutgiltiga produktionen och med rötter i retoriken (Strömquist, 1993, s.13ff).

Medvetet skrivande tar hänsyn till mottagare, syfte, stil och publicering. En utgångspunkt innebär att medvetet pröva olika idéer och infallsvinklar. Första stadiet innebär en analys av skrivuppgiften med fokus på textens innehåll, för vem och i vilket syfte texten produceras.

Slutligen ingår det planering och strukturering som omfattar i vilken ordning materialet ska presenteras. Andra stadiet kallas för skrivstadiet. Här ingår formulering vilket innebär att skribenten översätter tankar till skrift. Efter detta kommer efterstadiet vilket omfattar bearbetning av ett utkast till en färdig text, detta är utskrift, korrekturläsning och publicering. Denna bild av vad som sker kallas enligt Strömquist det allmängiltiga i skrivandet (1993, s.109ff).

2.3 Vikten av bearbetning

Strömquist menar att det är viktigt med stavning, interpunktion, syften och konstruktioner men även att en klar disposition måste finnas. Det är också av vikt att vi medvetandegör värdet och nödvändigheten av stoffsamling och planering för våra elever. Detta innebär individuellt anpassade råd. Kamratbearbetning kan ske mellan elev och elev men även mellan elev och lärare. Kamratbearbetning handlar om textexpansionssyfte vilket innebär att utveckla det innehållsmässiga mot en mer omfattande text. En minst lika viktig aspekt är respons, vilken är viktig för skribenten i början av sin skrivutveckling, men även textgranskning är betydelsefullt. Sammanfattningsvis är det viktigt med gensvar, kommentar och utveckling (1993, s. 109ff). Liksom Strömquist menar Josephson, Melin och Oliv (1990) att språket är ett redskap för kommunikation. En elevtext som inte får kommenteras brister. Detta innebär att det kan uppstå en del komplikationer vilket i sin tur kan leda till att elevtexten blir en satellittext istället för en egentext (1990, s. 11ff).

Lyckad kommunikation förutsätter inte bara stora ansträngningar från avsändarens sida utan även ett aktivt förhållningssätt hos mottagaren. Om eleverna får en påminnelse om att texten ska publiceras, det vill sägas läsas av andra, blir det aktuellt med textgranskning och

bearbetning av textytan. Eleverna motiveras till fortsatt arbete med texten genom det faktum att den ska läsas av andra. Övningen bidrar på så vis till att utvecklingen går från skrivcentrerat till läsorienterat skrivande. Skrivundervisningens utveckling i Sverige har lett till att kopplingen till retoriken har försvagats. Därmed menar Strömquist att också utgångspunkten att arbetet i klassrummet ska fokusera på textproduktion har gått förlorad (1995, s. 70ff). Kommentarer bör enligt Strömquist inte bara fokusera på det färdiga materialet utan låta bearbetningen med utkast och revidering bli en del av det som läraren kommenterar för att eleven ska inse det värdefulla i att texten ses med andra ögon och förstå att skrivprocessen innefattar olika delar som måste bearbetas (1993, s. 108ff). Meddelandefunktionen samspelar tidigt med den expressiva funktionen, den funktion som skrivandet har när vi använder verksamheten för att uttrycka vårt jag, vår personlighet och våra känslor. När vi skriver för andra, för att förmedla kunskaper och insikter träder skrivandets kognitiva funktion i förgrunden. Ett språk bildas i samband mellan människor när det finns behov av att kommunicera. Kommunikation kräver minst två människor, talare och lyssnare eller skrivare och läsare (Strömquist, 1993, s.45ff). Liberg menar att det inte längre tar hänsyn till vår förmåga att göra något. Lika viktigt som att se ett barns förmåga, lika viktigt är det att se vilka möjligheter barnet haft att utveckla den (2006, s. 169ff). Genom att eleven har kunskaper om vad skrivandet innebär och har erfarenheter kring eget skrivande ökar elevens förmåga att bemästra de problem som kan ske i skrivutvecklingen (Molloy, 1998, s.48ff).

Processororienterad skrivundervisning är en viss modell som kan användas i skolan. Strömquist menar att elever som lyssnar och läser varandras alster ger en ovärderlig respons och att det är synd att detta inte används mer i samhället och främst i skolan. En god skribent blir man genom att utveckla sitt språk genom skrivande. Skrivande är en förutsättning som kräver övning. Skrivförmågan utvecklas bäst om skribenten får skriva mycket men även om skribenten får handledning. Skrivglädjen, som är av stor betydelse vid skapande av text, får inte glömmas bort. Skrivandets meddelandefunktion kan sägas vara primär i skrivinläringen (1993, s.35ff). Användningen av exakta ord har en bättre effektivitet än då de allmänna orden utnyttjas ”Det är med ett stort ordförråd som vi kan beskriva komplicerade saker enkelt. Med ett litet ordförråd blir det lätt till och med komplicerat. ” (Josephsson, Melin, Oliv, 1990, s. 43). ”Innehållet är det primära, men det är också så att formen har som uppgift att förmedla innehållet. Formen, den språkliga utformningen, är det verktyg, som skribenten/författaren,

har till sitt förfogande för att föra fram sitt budskap så som avsett. Den effektiva kommunikationen, oavsett syfte, bygger på ett maximalt utnyttjande av skriftspråkskonventionerna, och eleverna har rätt att få hjälp med att bemästra dessa.” (Strömquist, 1993, s 121).

Molloy (1996) anser att det är av stor vikt att vi ständigt, i vårt kommande yrke som blivande pedagoger, tänker på vem vi undervisar. Precis som kursplanen säger ska vi kunna anpassa vår undervisning och se till varje individs förutsättningar och behov. Undervisning handlar om en ständigt pågående reflektion över den egna arbetsprocessen och ett genomtänkt didaktiskt synsätt (1996, s.17ff). Enligt Strömquist är kunskaper om skrivprocessen grundförutsättningen för ett lyckat skrivarbete. Skrivandet är ett hantverk som kan läras in och utvecklas genom övning. En god skribent bör ha kunskaper inte bara om hur själva skrivarbetet går till utan även om hur kommunikationsprocessen fungerar. Skrivandets huvudfunktioner är expressiva, kognitiva och kommunikativa. Kommunikationsprocessen är indelad i många olika områden. Avsändaren måste ta hänsyn till situationen vilket i detta fall kan vara en skribent eller talare. Mottagaren är både lyssnaren och läsaren. Mottagaren kodar av texten bland annat med hjälp av vad han vet om avsändaren och kommunikationssituationen och uppfattar därmed budskapet. Kommunikationen bygger på ömsesidigt engagemang (1995, s. 70ff). En text har lättare att kommunicera om den är en egentext. Detta innebär att texten inte får innehålla lösryckta repliker eller avsaknad av ord eftersom läsaren inte ska behöva fråga författaren bakom texten. Texten ska kunna stå för sig själv och vara ett underlag för kommunikation och analys (Josephson, Melin & Oliv, 1990, s.11ff).

2.4 Bedömning

Den konventionella skrivundervisningen är produktkoncentrerad i bemärkelsen att vi i otillbörlig utsträckning, utan att ta hänsyn till produktionen, koncentrerar oss på produkten och dess grad av felfrihet eller att normreglerna inte följs (Strömquist, 1993, s.s.100ff). Liberg (2006) menar i sin tur att för att kunna visa eleverna vilka framtida utvecklingsmöjligheter som finns, är det nödvändigt med en bred bedömning. Bedömningen ska inte bara ta hänsyn till den faktiska kompetensen hos barnet utan måste även beakta helheten där bland annat omständigheter såsom tal och genrekompetens påverkar (2006, s

165f). Det finns viktiga skäl till varför man bör följa upp och bedöma barns skrivutveckling. Syftet kan vara att förmedla och informera läraren, barnet och föräldrarna om hur det går för barnet. En annan viktig aspekt är att läraren ska få stöd och hjälp med att välja pedagogiskt innehåll i verksamheten. Slutligen finns även en önskan att kunna visa hur resultaten ser ut för skolledningen och för huvudmannen för verksamheten (Liberg, 2006, s.163ff). Liberg (2006) menar även att bedömningar alltid innehåller ett normativt och ett formativt förhållningssätt. Det man bemöter blir mycket lätt normen för vad som är accepterat och gott beteende. Det återverkar ofta på verksamheten och ger en grund för hur den utformas. Denna återverkningsseffekt brukar kallas för "wash-back-effekten". Vid bedömning av endast enstaka aspekter av en verksamhet är risken stor att det endast blir detta man i huvudsak kommer att fokusera på i undervisningen. Vad ett barn kan varierar beroende på situation och förkunskaper. Det bästa är om bedömningen kan bidra med att även uppmärksamma aspekter som gör att den pedagogiska verksamheten i sig kan utvecklas (2006, s.166ff).

Gustafsson och Mellgren (2000) menar att man genom att medvetet förstå skriftspråket utvecklar också en förståelse av dess form och funktion, men även en klar bild över skriftspråkskoden samt kännedom om varför man har nytta av att skriva. "Språk, tänkande, kunskap och lärande är oskiljaktiga och varandras förutsättningar" (Gustafsson och Mellgren, 2000 s 29). Det krävs en kunskap om sitt lärande för att utveckling skall ske. En annan viktig aspekt är att skrivandet ger möjlighet till kommunikation över tid och rum till skillnad från talspråket som sker här och nu. För att barn ska nå denna förståelse av skriftspråket, måste skrivande och läsande tydliggöras av människan i barnens vardag, vilket också uppmuntrar dem att skriva som de kan på ett funktionellt sätt (Gustafsson & Mellgren, 2000, s 39f).

Vid bearbetning och även vid bedömning kan, såsom Strömquist förespråkar, vissa grundfenomen beaktas. Detta bör eleven även bli uppmärksam på före och under framväxten av texten. Viktiga hållpunkter är således att utröna hur eleven behärskar tecken, ord, mening, stycke, helhet och hur mottagaranpassad texten är (1993, s114 ff). Molloy framhäver dock att det är viktigt att lärare inte kritiserar en elevs språk eftersom det är en del av identiteten och självuppfattningen (1996, s. 32ff). Strömquist förespråkar härvid en så kallad selektiv rättning, som fokuserar på utvalda delar vid vissa tillfällen utifrån varje enskild elevs behov och förutsättning. Detta för att eleven inte ska stjälpas av att bli upplyst om alla faktorer på en gång utan låta eleven få bearbeta en sak i taget. Dock finns det tillfällen då en

fullständig genomgång av en elevtext är nödvändig, som exempelvis vid publicering. Detta kan enligt Strömquist vara motiverat med hänsyn till att eleverna bör inse vikten av textens kommunikativa funktion och även vara en stimulerande effekt i elevernas lärande genom att en fullständig text har producerats (1993, s106ff). Många elever får kommentarer av sina lärare att de skriver bra och går därmed miste om möjlighet till stöd i det formella att utveckla sin förmåga att kommunicera med skrift (Längsjö & Nilsson, 2004, s 94ff).

2.4.1 Bedömningsunderlag inför nationellt prov svenska

I samband med det nationella provet i svenska årskurs nio, tar lärare del av ett bedömningsunderlag samt det texthäfte som eleverna får använda som hjälp vid uppsatsskrivandet (Delprov C – bedömningsunderlag, *Kvalitet i elevtext-bedömningsunderlag svenska*). Bedömningsunderlaget fokuserar på fem områden som anges vara typiska för texten. Härvid ställs även olika kriterier upp i förhållande till betygen och dess förutsättningar som anges inom respektive område enligt nedan.

Första området ”Kommunikativ kvalitet” i bedömningsunderlaget ska beröra textens syfte, fokus och medvetenhet om mottagaren. Vid denna bedömning ska läraren bedöma hur pass väl eleven strävar efter att anpassa texten till läsaren och bedöma ifall eleven redovisar eller kan förmedla upplevelser, engagemang och reflektioner på ett självständigt sätt. Härvid ska läraren också bedöma ifall texten även innehåller tolkningar och värderingar av upplevelser.

”Innehållslig kvalitet” som andra området behandlar, fokuserar på om texten har ett intressant innehåll, genremedvetande, textens trovärdighet och konkretion. I denna bedömning ska läraren granska i vilken mån relevanta uppslag antyder helheten och om egna synvinklar utvecklas. Utnyttjas genrens möjligheter finns det möjlighet till högsta betyg. När det gäller trovärdigheten i texten ska läraren bedöma hur pass väl den egna tankegången framgår, hålls kvar i texten och om resonemangen är underbyggda med ett kritiskt förhållningssätt eller inte. Konkretionen i texten ska värderas utifrån hur relevant textens innehåll är, ställt i förhållande till balansen med träffande exempel. Detaljerna i texterna är viktiga för denna bedömning.

Tredje området ”Sammanhang och uppläggning” behandlar textens planering och den röda tråden. Läraren ska bedöma textens sammanhang och se hur eleven behärskar att använda sig

av olika dispositioner, exempelvis kronologi som är en av flera möjliga dispositionsformer. Strukturen med början och slut ska bedömas men också om det finns fokus på ämnet.

Läraren ska också bedöma textens "Språkliga kvalitet". Ordförråd, formulering, meningsbyggnad och stil är viktiga komponenter i denna bedömning. Textens innehåll av varierat ordval och meningsbyggnad samt styckeindelning ska härvid granska samt ifall texten anpassar stilen efter ämne och situation och ifall texten utstrålar en personlig stil.

Slutligen ska läraren bedöma hur texten behandlar "Skrivregler", varvid skiljetecken, styckemarkering och stavning exemplifieras. Vid denna bedömning är frågan huruvida eleven har många eller få formella fel i förhållande till hur det stör läsaren eller inte. Även en bedömning av hur textens form stämmer överens med innehållet ska uppmärksammas.

2.5 Lärarens roll

Samspelet i klassrummet ändrar karaktär och ställer stora krav på lärarens intresse, entusiasm och kunnande. Leimar (1974) menar att det är viktigt att läraren är uppmärksam på behov som kommer till uttryck främst genom barnens sätt att formulera sig. En lärare som är öppen för tankegångar beträffande språkets roll i socialisationsprocessen kan inte bli fast i en förväntansroll inför duktiga eller hopplösa elever utan ska försöka åstadkomma så positiva relationer mellan dem som verkar i klassrummet så att man kan tala om en skapande arbetsmiljö (1974, s.50f). Elevernas skrivträning kan stoppas då en lärare överlämnar hela ansvaret till eleverna själva. Då eleverna har potential till utveckling och lärande måste de med jämna mellanrum få ställas inför nya prövningar som leder till att deras potential går framåt. Detta är inte alltid lätt för läraren då alla elever befinner sig på olika stadier i utvecklingen. Därför bör dessa prövningar vara individuella (Molloy, 1996, s. 32ff).

En svensklärares uppgift är att analysera elevers texter utifrån olika utgångspunkter. Dessa utgångspunkter är: vilken funktion en text fyller, hur eleven arbetat för att uppfylla funktionen samt hur eleven har anpassat sig efter de rådande normsystemen. Vid en språklig analys konstateras att det finns en mängd av olika syften, så väl textens syfte som en språklig bedömning. Detta innebär att en språklig analys kan ske på många olika sätt. Vid ett strikt strukturellt syfte studeras språkliga detaljer och dess samspel i förhållande till texterna (Josephson, Melin & Oliv, 1990, s.9ff).

Om en lärare utgår ifrån textens brister kan eleven hämmas i sitt skrivande eftersom det bakom varje text finns en identitet. Denna identitet har byggt upp texten. En text behöver inte vara lång för att visa skribentens förmåga. Det handlar om kvalité och inte om kvantitet. Att kunna skriva uppfattar de flesta elever som en medfödd talang och inte som en färdighet. I varje klass finns det någon elev som anses av andra ha denna talang. Visst är det så med alla färdigheter att vi alla är olika och lär på olika sätt. Detta innebär att vi ständigt utsätter oss för nya prövningar (Molloy, 1996, s.34ff). Som Strömquist påpekar är det också relevant att poängtera att det inte alltid lämpar sig att ge några kommentarer överhuvudtaget. I vissa fall, som vid exempelvis loggskrivande måste skrivande få vara fritt utan begränsningen av att en lärare ska kommentera eller bedöma (1993, s 106). Molloy menar att vårt språk är en del av vår identitet och att texten präglar oss. Vi lärare behöver enligt Molloy mer kunskaper om språk och kanske framförallt om språkutveckling. Ju högre upp i åldrarna som våra elever befinner sig, desto högre krav ställs på deras texter. Det handlar oftare om formalia än om erfarenheter. Genom att inte tillräckligt stimulera elevernas personliga skrivande kan skolan komma att avstå från att också stimulera elevernas lärande och tänkande (1996, s. 152ff).

2.6 Sammanfattning av forskningsbakgrund

Enligt Strömquist (1993) har skrivförmågan en effekt på en individs hela språkutveckling. Likaså menar Josephson, Melin och Oliv (1990) att språket är redskapet för kommunikation. I styrdokumentet betonas vikten av tillämpningen av ett korrekt språk då kommunikation och samarbete ökar. Liksom Strömquist (1993) har även Molloy (1996) poängterat vikten av att elevers texter bearbetas och bedöms, utifrån två synvinklar, lärarens och elevens. Liberg (2006) Strömquist (1993) och Molloy (1996) har alla betonat vikten av att inte endast låta eleverna bedöma texter då skribentens utveckling kan stanna upp från utvecklingen. Däremot visar forskningen att det är extra viktigt med respons från elev till elev för att främja skrivutvecklingen. Styrdokumentet (*Lpo 94, Ämnets syfte och roll i undervisningen*, 2000) tar även upp vikten av att eleverna måste stimuleras till sitt eget skapande. Detta medför möjligheter att tillgodose deras behov av att uttrycka vad de känner och tänker. Precis som Strömquist (1993) menar är skrivandet en viktig del i kunskapsinhämtningen och kunskapsförmedlingen. Detta medför att eleverna ständigt utvecklas i en process. Molloy (1996) anser att då eleverna har kunskaper om vad skrivandet innebär, bemästrar de problem som kan ske i skrivutvecklingen.

3 Empiri

I följande del kommer det att presenteras metod och material, likaså urval, genomförande och uppläggning samt etiska övervägande. Eftersom vi valt att analysera lärares kommentarer ville vi analysera material som är av vikt för samtliga pedagoger att beröra.

3.1 Metod och material

Det finns en mängd olika metoder att tillämpa vid forskning. En kombination kan användas för att komplettera varandra, men var och en kan uppfylla syftet med den aktuella undersökningen. Vid användningen av mer än en metod går det att jämföra och ifrågasätta resultatet men det finns även en risk att viss data förbises eftersom det krävs mer arbete vid fler metoder. Vi har därför valt att använda metoden skriftligt material, med hänsyn till tidsaspekten och vår specifika frågeställning om hur lärares kommentarer faktiskt ser ut (Denscombe, 2000, s 101 ff).

Det skriftliga materialet har i detta fall utgjorts av nationella prov. Utifrån dessa har vi valt att analysera och kommentera lärarnas kommentarer på elevernas uppsatser. Metoden att använda oss av skriftligt material anser vi omfatta vår bearbetning av elevernas texter och lärarnas kommentarer. Dessa källor blir således vårt primära undersökningsmaterial. Den litteraturöversikt som vår analys också bygger på, är en annan dimension av metoden skriftliga källor. Härvid lägger vi fokus på vad som tidigare framhävts inom området för att skapa en medvetenhet om de teorier som finns och en grund för vår egen tolkning. Forskningsbakgrunden avser också att visa på de områden som ännu inte är fullständigt undersökta och kan leda till ytterliga frågeställningar (Denscombe, 2000, s 187 ff).

Vi började med att läsa och bearbeta samtliga 28 uppsatser, utifrån detta gjordes ett slumpmässigt urval, där sammanlagt 14 uppsatser plockades bort. Efter att ha plockat fram 14 uppsatser började vi att titta på lärarnas kommentarer. Kommentarer till uppsatserna fanns på olika ställen, dels i elevernas uppsatser, dels på vanligt randigt papper, dataskrivet med mycket kommentarer samt kort sammanfattat på en klasslista. Detta gjorde att vi ganska fort kunde utläsa vad lärarna hade bedömt på varje enskild elevs uppsats. Efter att ha läst och analyserat kommentarerna delade vi in kommentarerna i olika kategorier. Vi valde att kalla eleverna för E1, E2 och så vidare för att könet inte skulle bli det avgörande i denna

undersökning. Utifrån kommentarerna delade vi sedan in dessa i olika kategorier. Innehållsanalysen är den metod som vi använt för att undersöka själva innehållet i de skriftliga källorna. (Denscombe, 2000, s 199ff). Vår innehållsanalys bygger på vår egen kategorisering av kommentartyper som vi har kunnat utläsa. Detta har vi gjort eftersom vi anser det vara viktigt att välja ut relevanta delar av texten och indela dessa i kategorier för att sedan kunna se helheten. Vi har valt att analysera i vilken omfattning de olika typerna av kommentarer förekommer för att kunna se vad som prioriterats. Vi kommer att redogöra för olika former av kommentarer som har förekommit vid elevernas uppsatser. För att kunna kategorisera de olika kommentarerna har vi valt att dela in dem i fem olika områden: lexikalisk nivå, syntaktisk nivå, textstrukturell nivå, innehållsnivå och genrekompetenskommentarer. Lexikalisk nivå omfattar textens stavfel och ordförrådet. Syntaktisk nivå omfattar strukturen i meningarna, exempelvis meningsbyggnadsfel och syftningsfel. Textstrukturell nivå omfattar disposition, där fokus läggs på hur texten är presenterad. Innehållsnivå omfattar innehållet med bland annat tankar och känslor, det vill säga det som texten handlar om. Slutligen har vi funnit en kategori om genrekompetens där lärarna kommenterar textens anpassning till instruktionerna.

Analysen är kvalitativ forskning eftersom vi har fokuserat vår bearbetning av materialet på ord och inte siffror utifrån sammanställningar. Vidare är den kvalitativ då vi väljer att beskriva beteendemönster för att finna en grund för vår tolkning. Dessutom involverar vår undersökning ett relativt litet antal texter och individer. Vi fokuserar på helheten och sammanhangen eftersom vi jämför texter och kommentarer i förhållande till varandra (Denscombe, 2000, s 203ff.). Vi har valt denna metod eftersom vårt syfte har varit att undersöka lärares kommentarer i förhållande till styrdokument och elevers skrivprocess. Undersökningen bygger på analyser av lärares kommentarer som uttrycks i ors och som i sin tur bygger på orden i elevernas uppsatser. Varken enkäter, intervjuer eller någon annan metod fann vi lämplig i denna situation med hänsyn till den tidsbegränsning vi har haft.

Vi har valt att arbeta med primärmaterial som handlar om skrivprocessen för att ha en grund inför vår analys. Eftersom vårt fokus är lärares kommentarer till elevers skrivprocess, har vi dessutom studerat två lärares kommentarer till samma texter. Eleverna som har skrivit uppsatserna, vilka ligger till grund för denna 10-poängs uppsats, har två svensklärare. Båda lärarna är behöriga inom svenskämnet. Den ena läraren har jobbat som svensklärare i snart 40

år medan den andra läraren är nyexaminerad svensklärare. De båda lärarna har vi valt att kalla för Agneta respektive Bodil. Agneta har jobbat på skolan i snart 40 år och trivs fortfarande lika bra med sitt yrke. Hon har undervisat klassen i snart tre år och tycker att hon har sett att en del elever har utvecklats väldigt mycket under dessa år. Bodil har jobbat på skolan i cirka ett och ett halvt år. Hon kom i kontakt med eleverna för första gången när de gick i årskurs åtta. Sedan dess har hon varit en resurs i klassrummet och vikarie i klassen då Agneta inte kunnat närvara. Både Bodil och Agneta har skrivit sina kommentarer på egen hand utan vetskap om vad den andra kollegan har skrivit för att bedömningen av uppsatserna skulle kunna göras så rättvis så möjligt.

De texter vi valt att bearbeta närmare utgörs av uppsatser i det nationella provet för årskurs nio. Uppgiften gick ut på att skriva en uppsats utifrån val mellan fyra olika rubriker. Första valet, "Möten på resor", var uppgiften att skriva en krönika om ett intressant möte i samband med en resa. Andra valet "Sanning eller lögn", gick ut på att skriva ett debattinlägg till en tidning och argumentera för sin syn på att ljuga och att tala sanning. Alternativt kunde man välja att skriva en berättelse om en speciell händelse, "Det glömmer jag aldrig", med instruktionen att det var viktigt att förklara vad den betydde och varför man mindes den. Det fjärde valet var att skriva en artikel till en tidning om "Lysande idéer!" där fokus skulle vara på projekt som man varit med om eller skulle vilja starta. Till sin hjälp och inspiration hade eleverna anvisningar och ett texthäfte. Elevtexterna som vi har valt att analysera är uppsatser med olika ämnen utifrån uppgifterna "Möten på resor", "Sanning eller lögn" och "Det glömmer jag aldrig". Fjärde alternativet "Lysande idéer" valdes inte av någon av de utvalda eleverna.

3.2 Genomförande och uppläggning

Forskningsbakgrund rörande skrivprocessen och lärares kommentarer samt de grundläggande tankegångarna i styrdokumentet, har legat till grund för vår analys. Härvid har vi redogjort för de grundläggande faktorer som påverkar skrivprocessen och hur man kan bearbeta skrivutvecklingen samt hur kommentarer av lärare kan och bör göras. Inför analysen har vi bearbetat de skriftliga källorna genom att ta del av elevernas uppsatser i förhållande till lärarnas kommentarer. En jämförelse mellan de två lärarnas kommentarer och bedömningar har gjorts i samband med detta. Vid analysen har vi jämfört de förevarande kommentarerna

med bakgrundsfakta. Därefter har vi diskuterat och analyserat utifrån detta och med lärarrollens olika mål beaktade.

3.3 Urval

Urvalet till denna kvalitativa undersökning är 14 uppsatser i det nationella provet för årskurs nio år 2007. Klassen består av 28 elever, men vi har valt att analysera hälften av dessa texter. Anledningen till att vi valt att analysera hälften av klassens texter är på grund av att vi ville få en djup undersökning där inte resultat och kommentarer skulle hamna i skymundan utan att alla kommentarer från lärarna skulle kunna bearbetas på varje enskilda individs uppsats. Texterna är skrivna av sju flickor och sju pojkar i åldern 15-16 år. De nationella proven är obligatoriska för alla elever i årskurs nio i Sverige. Inom ämnet svenska finns det tre olika delprover, uppsats, läsförståelse och en hörförståelseövning. Vi har valt uppsatsdelen eftersom den bör ge en bra bild av elevernas språkförmåga. Urvalet innefattar också kommentarer till uppsatserna, gjorda av två lärare. En av lärarna är elevernas huvudlärare, och den andre har kommenterat för att säkerställa rättvisa betyg. Det finns också ett bedömningsmaterial med anvisningar, vilket varit ett av motiven till att välja dessa texter och kommentarer eftersom det då finns möjlighet att jämföra dem och även chans att se om lärarna styrs av detta, grundar sig på styrdokumentens mål, eller om det finns andra faktorer som påverkar (Denscombe, 2000, s 30ff, 188ff).

Vårt urval är subjektivt i enlighet med Denscombes terminologi, eftersom vi valt just denna undersökningsgrupp med hänsyn till att vi redan från början varit medvetna om dess förutsättningar. En av oss har tidigare kommit i kontakt med denna skola och dessa lärare, dock var eleverna inte bekanta sedan innan. Anledningen till att vi valde att analysera dessa lärares kommentarer är till stor del på grund av att vi hade förkunskapen att uppsatser i de nationella proven på denna skola bedöms utifrån två behöriga lärare för att betygen ska bli så rättvisa så möjligt. Vi har även valt denna grupp på grund av att denna antogs kunna ge betydelsefulla resultat då vi vet att eleverna har olika kunskapsnivåer. Vi antog även att det skulle vara effektivt tidsmässigt för vår undersökning med ett mindre antal elevtexter (Denscombe, 2000, s 23ff).

3.4 Etiska överväganden

Vad gäller bearbetningen av elevernas texter har ett formellt samtycke inhämtats från de omyndiga eleverna och deras föräldrar, vilka godkänt att kopior på uppsatserna har lämnats ut. Även lärarna har samtyckt till att kopior på deras kommentarer lämnats ut. De har således godkänt att delta i vår undersökning och är medvetna om att materialet kommer att användas i forskningssyfte (Denscombe, 2000, s 130).

Anonymiteten försäkras genom att lärarnas identitet skyddas med angivelser av fiktiva namn på lärarna, Agneta och Bodil. De antal texter vi har bearbetat har numrerats för att skilja dem åt.

Inför insamlingen av material har vi för alla involverade, förklarat syfte, anledning och metoder i vår undersökning. Dessutom har vi försäkrat dem om att vi ämnar låta dem ta del av vårt resultat efter att vi noga undersökt vårt material och gjort en forskningsbakgrund att ha som jämförelsematerial (Gustafsson, Hermerén & Petersson, 2005).

4 Resultat

I resultatdelen kommer vi att ta upp lärarnas kommentarer till varje elevs uppsats. Vi har valt att kalla eleverna för E1, E2 och så vidare för att det skall vara läsarvänligt och lätt att anpassa. Sammanlagt redovisas kommentarer till 14 elevuppsatser utifrån våra kategorier av kommentarer på lexikalisk, syntaktisk, textstrukturell och innehållsnivå samt rörande genrekompetens.

Syftet med vår uppsats är att undersöka lärares kommentarer i förhållande till styrdokument och elevers skrivprocess. Detta med fokus på om lärarna till största del kommenterar bland annat form, genre eller innehåll samt ifall kommentarerna lämnar dörren öppen för vidare skapande genom elevernas bearbetning av texten.

4.1 Elevernas uppsatser med kommentarer

E1 har skrivit en uppsats med rubriken ”Det glömmet jag aldrig”. När eleven skrev sin uppsats fanns en berättelse i det nationella provets texthäfte till hjälp. Texten som kunde väcka inspiration till skrivuppgiften handlade om Ayesha som vill förändra världen, men med tyngdpunkt på att man kan förändra det lilla. Nyckelbegreppen i skrivuppgiften är idéer och engagemang. I texthäftets anvisningar finns det även tips på olika kategorier som eleven kan skriva utifrån. Uppgiften ”Det glömmet jag aldrig” går ut på att skriva en berättelse för tidningen Idésprutan. Riktlinjerna är att eleven ska tänka på att förklara varför just hans/hennes projekt är av vikt. E1 har valt att skriva om det verkliga livet, en händelse som eleven själv var med om för några år sedan då elevens bror skulle gifta sig. Brodern var inte nervös inför giftermålet men det var däremot hans blivande fru. Vi får under uppsatsen följa med på en resa som handlar om stress, presenter, bantning och nervositet. Det är en ganska kort artikel som E1 skriver. ”Det var så att min bror, Christoffer, skulle gifta sig med sin fru Gerda. Christoffer var inte nervös men det var Gerda”. Kommentarer till E1:s uppsats utifrån en syntaktisk nivå har Agneta kommenterat på följande vis: ”...något syftningsfel samt meningsbyggnadsfel. Jag vill att du jobbar vidare med din meningsbyggnad”. Agneta har utöver detta kommenterat att E1 har anpassat sin text väl efter instruktionsuppgifterna då ett relevant innehåll används och en del av händelsen beskrivs i detalj för läsaren vilket hamnar inom kategorin innehållsnivå men berör genrekompetens vid noteringen att texten är anpassad

efter instruktionsuppgifterna. Både Bodil och Agneta är rörande överens om att det är en liten solskenshistoria men att artikeln innehåller för många upprepningar vilket också omfattar kommentarer under kategorin innehållsnivå. E1:s text är väl strukturerad vilket Agneta menar tyder på en god textstruktur. Utifrån en textstrukturell nivå har Agneta även kommenterat att uppsatsen inte har någon avrundning på slutet av sin uppsats. Utifrån våra kategorier har varken Agneta eller Bodil kommenterat på lexikalisk nivå, såsom de stavfel som fanns i elevens uppsats.

E2 har valt, precis som E1, att skriva en berättelse under rubriken ”Det glömmet jag aldrig”. E2:s text handlar om hur eleven minns alla midsomrar som eleven varit med om och vilken tradition familjen har denna högtidsdag. Ett år bestämmer de sig dock för att midsommar ska firas annorlunda. Ett nytt äventyr börjar och läsaren får följa med på en målande beskrivning när familjen paddlar kanot, glömmet sitt tält, om ankorna och så självklart om myggen. Agneta har i sina kommentarer till E2 kommenterat att det finns en hel del stavfel i texten, exempel på detta är ”Vi svättades av en väldig värme och efter ett par minuter...”. Denna form av fel kategoriseras under kategorin lexikalisk nivå. Kommentarer gällande syntaktisk nivå har både Agneta och Bodil kommenterat för E2 då texten innehåller en del syftningsfel samt meningsbyggnadsfel. Agneta har även kommenterat att texten är sammanhängande samt kronologisk men har mycket upprepningar, vilket innebär att Agneta har kommenterat under kategorin textstrukturell nivå. De flesta kommentarer gällande E2:s uppsats riktar sig dock mot innehållsnivå då både Agneta och Bodil kommenterat att uppsatsen har målande beskrivningar. Vidare poängteras att eleven ”strävar efter att skriva till en läsare”. Ingen notering om huruvida texten är anpassad till instruktionerna finns och därmed berörs inte elevens genremedvetenhet.

Den tredje texten som vi valt att analysera utifrån lärarnas kommentarer är en text som heter ”Möten på resor” och är skriven av E3. I uppgiften ”Möten på resor” ska eleven skriva en krönika om ett intressant möte i samband med en resa. I instruktionerna finns det en del tips och idéer som kan locka eleven till skrivandet. Det kan vara en resa, kort eller lång, kan bjuda på många upplevelser och möten och ibland kan mötet med en ny plats bli en stark upplevelse. E3:s text är en av de texter där Agnetas och Bodils kommentarer till denna uppsats skiljer sig ganska mycket åt i förhållande till de övriga uppsatserna då Agneta och Bodil till mesta dels valt att kommentera kommentarer gällande innehållsnivå. ”Titeln

överrensstämmer inte med innehållet” (Del av Agnetas kommentar). Det är för Agneta tveksamt hur resor kommer in i bilden då E3 ger läsaren en bild av att huvudpersonen i uppsatsen inte vill bli vuxen samtidigt som han vill bli det. Han har en hel del funderingar kring vad han ska göra när han är vuxen. Samtidigt som dessa funderingar känns skrämmande vill han ändå möta vuxenlivets dagar. Bodil har även kommenterat E3:s uppsats med orden ”många tankar, bra språk, men stämmer det överens med rubriken?”. Agneta har även kommenterat att eleven har få syftningsfel och meningsbyggnadsfel vilket omfattar syntaktisk nivå. Utifrån textstrukturell nivå har Agneta kommenterat att eleven inte strävar efter att skriva sin text kronologiskt, utan hoppar i tid och rum. Texten innehåller även en hel del upprepningar vilket både Agneta och Bodil kommenterat på denna nivå. Kommentarer på lexikalisk nivå finns inte presenterat av varken Agneta eller Bodil. Inte heller nämns varken anpassning till läsaren eller till uppgiften.

Liksom E1 och E2 har E4 valt att skriva enligt rubriken ”Det glömmet jag aldrig”. E4 skriver om en resa som familjen gjorde till Egypten. Uppsatsen är väldigt målande och beskrivande vilket gör att läsaren kan drömma sig bort till Egypten: ”Jag och min syster simmade ut till korallerna, det var jättefint. Fiskar i alla färger. Man såg också dykare långt ner på den blåklara havsbotten.” Agneta har även kommenterat att rubriken stämmer väl överens med texten samt att E4 är mycket duktig på att anpassa sin text efter läsaren. Agneta har kommenterat för eleven de målande och detaljerade beskrivningarna vilket omfattar kommentarer på innehållsnivå. På en del ställen har E4 glömt bort att skriva en del ord. Utifrån en syntaktisk nivå har Agneta kommenterat att eleven inte skrivit ut en del ord samt att det finns en del meningsbyggnadsfel i E4:s text. Bodil har inte kommenterat avsaknaden av ord utan ser texten som en helhet. Hon anser att texten är mycket bra skriven, den är kort och koncis och i texten finns det inget onödigt som fyller ut luckorna. Både Bodil och Agneta har kommenterat att E4 använder sig av ett levande och berikande språk. Kommentarer utifrån en lexikal nivå finns representerade med meningen ”...du har få stavfel...” Genom att Agneta kommenterat stavfel, meningsbyggnad samt de målande beskrivningarna har kommentarerna anpassats till lexikal, syntaktisk samt innehållsnivå men kommentarerna berör inte den textstrukturella nivån, anpassningen till läsaren eller genrekompetens.

E5 har liksom E3 valt att skriva om ”Möten på resor”. Krönikan är ganska kort men texten håller sig till rubriken. Till skillnad från sina klasskompisar behärskar E5 verkligen

styckeindelning. Denna positiva kommentar har Agneta betonat vilket kan kategoriseras tillhörande textstrukturell nivå. Utifrån denna nivå har Agneta och Bodil också kommenterat att eleven inte använt kronologi då läsaren bOLLAS fram och tillbaka i tid och rum. E5 använder sig även av ett varierat ordförråd vilket ingen av lärarna har kommenterat. I E5:s text finns det en del stavfel "...gamme..., gamla..." vilket kategoriseras utifrån en lexikalisk nivå. Utifrån en lexikalisk nivå har Agneta även kommenterat att eleven måste jobba vidare med pronomen, speciellt han/hans/honom/hon/hennes. På syntaktisk nivå finns kommentarer om att eleven har en del syftningsfel i sin text. Bodil däremot har inte kommenterat E5:s språk. Istället har Bodil kommenterat gällande innehållsnivå att eleven skriver utan direkta beskrivningar och målningar vilket gör att texten blir lite lam. Inte heller rörande denna elevs uppsats har gjorts någon notering om anpassning till läsaren eller hur texten är anpassad till instruktionerna och därmed beröra genrekompentensen.

E6 har i likhet med många andra av klasskamraterna valt att skriva en text som heter "Det glömmer jag aldrig". Texten handlar om två saker, först ett stolsrally inomhus och sedan om pulkaåkning i en alldeles för brant backe. E6 väljer att skildra två berättelser för läsarna och gör det med tydliga kopplingar mellan de båda områdena. Bodils kommentar till uppsatsen var "Kul berättelse, vilka busungar!" Men även att det är ett härligt minne för E6 och syskonen när händelserna ägde rum. Detta innebär att Bodil kommenterat texten utifrån innehållsnivå. Agneta däremot har kommenterat språket och analyserat uppsatsen utifrån ett annat synsätt. E6 har i sin text glömt en hel del ändelser och ord. Det finns även en del stavfel och: "...redo att spännas fast med livrämm...", vilket hamnar under kategorin lexikalisk nivå, ... Vidare finns det syftningsfel i texten: "... stolsrallyt var inte meningen att mamma skulle se men det såg hon och tittade på väggen på hålen med stora ögon"..., vilket kategoriseras utifrån syntaktisk nivå. Agneta har också kommenterat vikten av att kunna skriva rätt och inte glömma bort en del ord. Likaså är detaljer vilka kategoriseras inom innehållsnivå någonting som återkommer i E6:s text. Utifrån en syntaktisk nivå har Agneta kommenterat att ordförrådet är ganska begränsat vilket medför att texten inte utvecklas under skrivandet. Trots dessa formella fel tycker Agneta att E6 är en duktig skribent som fångar läsaren men berör inte anpassningen till uppgiften eller genremedvetenheten.

Även E7 har valt att skriva en berättelse under rubriken "Det glömmer jag aldrig". E7 skriver sin artikel utifrån det verkliga livet. Ute på landet läggs byskolorna ner då det finns för få

antal elever på skolan. Detta medför att någon skola får lägga ner och eleverna flyttas automatiskt över till närmsta skola. E7 skriver även om sommarlovet som var pirrigt då huvudpersonen inte visste om han skulle trivas i sin nya klass. Den nya klassen och den första skoldagen i den nya skolan har påverkat hans liv på olika sätt. E7 har utredd dyslexi och har stora problem med stavningen. Denna uppsats har Agneta inte kommenterat speciellt mycket angående stavfel och meningsbyggnadsfel då dyslexi ligger till grund för felet. Agneta har kommenterat att eleven inte har använt styckeindelning samt att det finns något syftningsfel i texten vilket innefattar kommentar på syntaktisk nivå. Bodil har inte kommenterat något språkligt fel vad gäller texten utan endast fokuserat sig på texten som helhet. De har alltså fokuserat sig på innehållsnivå. Bodil menar att E7 får läsaren att se bilden av den nya skolan, de känslor som eleven kände första skoldagen samt hur klassen fick en plats i hans hjärta. Agneta tycker, precis som Bodil, att eleven är duktig på att berätta och leda fram läsaren: "...skriver för läsaren och redovisar sin uppsats på ett bra sätt". Bodil har även kommenterat att texten är sammanhängande och kronologiskt konstruerad, en kommentar på textstrukturell nivå. Elevens genrekompetens genom anpassning till uppgiften nämns inte av varken Agneta eller Bodil.

E8 valde att skriva en berättelse med den angivna rubriken "Det glömmer jag aldrig". Anvisningar betonar att man ska beskriva en händelse som fastnat i minnet och förklara varför den är betydelsefull. E8:s berättelse handlar om en flicka som levt på ett strängt barnhem i Rumänien med tuffa förhållanden. Flickan i berättelsen lever i en hemsk värld i tron om att aldrig bli vald att lämna hemmet, men ser det ljusa i livet när hon till exempel ser trätopparna genom ett litet hål i väggen där hon blivit instängd för att hon inte städade ordentligt. "Hon tyckte inte alls att det var fint, det var förfärligt. Jag kommer ihåg hennes arga blick och hennes skrynkliga pekfinger peka mot den tomma städskrubben" (E8:s uppsats). Livet vänder den dagen ett par kommer till barnhemmet och väljer just henne för att ta henne till Sverige där hon nu lever lycklig med de snällaste föräldrarna i världen. Agneta poängterar E8:s varierande ordförråd och berikade språk men även att eleven använder sig av ett levande språk och är väldigt duktig på att berätta vilket omfattar kategorierna syntaktisk nivå samt innehållsnivå. Eleven har enligt Agneta anpassat texten efter läsaren och uppgiften och anger även att texten kan stå på egna ben. Genrekompetensen berörs härvid genom kommentaren om anpassning till uppgiften. Texten förmedlar många upplevelser och tankar med en hel del detaljer och symboler med en exakthet av ord, som enligt Agneta gör berättelsen underbar,

vilket fokuserar på innehållsnivån. Båda lärarna anger att de tycker E8:s text är en gripande berättelse Bodils kommentar nämner för övrigt att språket är bra och att texten är spännande att läsa. Agneta poängterar dock att uppsatsen innehåller något syftningsfel och vissa stavfel vilket kategoriseras utifrån lexikal och syntaktisk nivå. Varken Bodil eller Agneta har kommenterat något utifrån textstrukturell nivå.

E9, har också valt att skriva berättelsen ” Det glömmer jag aldrig”, men denna uppsats handlar om hur en flicka berörs av en flytt från en lägenhet i en stad till ett hus i en annan stad. Tankar om vänner, miljö och framtid driver berättelsen framåt. ” Jättebra!, Bra språk, stavning osv...” (Bodils kommentar). Bodil kommenterar vidare, precis som Agneta, att E9 beskriver och berättar så som huvudpersonen kommer ihåg det med mycket tankar och känslor om huruvida flickan egentligen vill flytta eller inte. Bodil gör även en notering om att: ”så känner nog många sig”. Även Agneta lyfter fram att E9 har ett bra språk som griper tag i läsaren. De precisa beskrivningarna och miljön spelar en stor roll i uppsatsen. Dessa kommentarer fokuserar på innehållsnivån. Agneta noterar att E9 använder sig av ett varierat språk och att eleven inte har några problem med svenska skrivregler. Vissa stavfel har Agneta dock upptäckt på lexikalisk nivå, men: ”...det märks inte så texten har ett bra flyt.” Agneta kommenterar också att E9 skriver för en läsare och är duktig på att skriva med en självständighet som är ovanlig. Strukturen är klar med ett bra avslut: ”En sak är säker, det som hände sommaren 2003, ’Det glömmer jag aldrig’” (E9:s uppsats) Härvid har lärarna tittat på texten ur en textstrukturell nivå. Rörande denna uppsats har kommentarerna omfattat alla nivåer, såväl lexikal, syntaktisk, textstrukturell som innehållsnivå utom genrekompetensen.

Valet att skriva ett debattinlägg med rubriken ”Sanning eller lögn”, blev E10:s bidrag vid förevarande nationella prov. Inlägget skulle enligt anvisningarna representera författarens syn på att ljuga och att tala sanning med vissa ledande frågor som hjälp. Eleven diskuterar om det kan vara tillåtet att ljuga och gör jämförelse med dels hur den egna uppfostran varit, dels med att det borde vara lika hemskt som att råna någon. Läraren Agneta börjar med att kommentera att E10 verkar ha haft mycket bråttom vid skrivandet och antar att det handlar om slarvfel. Denna gång glömdes exempelvis att sätta ut rubrik på sin uppsats. ”Slarvar och får inte med allt. Rubrik? Konstigt slut. Meningsbyggnad...” (del av Agnetas kommentar). Kommentarer som Agneta ger eleven kategoriseras under kategorierna lexikal, syntaktisk

samt innehållsnivå. Precis som Bodil poängterar Agneta att texten är väl anpassad till läsaren och anvisningarna. Elevens förmåga att anpassa texten till anvisningar lyfter fram elevens genrekompetens. Bodil väljer härvid att lyfta fram bitar hon tycker är bra i uppsatsen, såsom att E10 tagit upp några exempel på situationer då flickan i texten själv blivit utsatt för lögn. Bodil ställer här också en följdfråga. Bodil noterar inget om språket i övrigt men Agneta kommenterar att E10 har en del formella fel, men att texten ändå upplevs som relativt korrekt.

E11 skrev i sin uppsats "Möten på resor" om hur campingsemestern med familjen utvecklades från att ha varit en mardröm, till att bli den bästa sommaren, eftersom hon träffade en surfarpojke. Anvisningarna angav att formen skulle vara en krönika som skulle beskriva ett intressant möte i samband med en resa. Bodil inleder kommentaren med att ta upp att eleven börjar med att så smått beskriva att flickans ansikte lyste som en sol, efter att pojken Peter hade pratat med henne: "Mitt ansikte som hade varit deppigt och surt lös nu upp som en sol." Bodil tycker att om det finns mera känslor och tankar om denne unge pojke, hade det varit härligt att läsa om detta. Hon ställer även frågan: "Hur var det att lämna Peter egentligen?" Dessa kommentar hamnar på innehållsnivån eftersom det är berättelses innehåll som berörs. För övrigt kommenterar hon endast att hon tycker att språket är bra utan större formella fel, vilket även Agneta påpekar och visar att båda lärarna kommenterat på syntaktisk nivå. Agneta tar dock även upp att eleven har ett varierat ordförråd på lexikalisk nivå. Eleven har även anpassat sin text till läsaren. Agneta menar också att eleven har genrekompetens eftersom instruktionerna följs väl. När Agneta nämner att texten inte inte har många stavfel, berör hon den lexikaliska nivån. Kommentaren att eleven är väldigt ambitiös i sina uppgifter och en mycket duktig skribent ges slutligen.

Genom uppsatsen "Möten på resor!" skriven av E12 får vi följa en ung dam som åker för att göra ett välgörenhetsprojekt med ett nybygge av ett sjukhus för fattiga i Kenya. Där träffar hon sitt livs kärlek i en av byggnadsarbetarna, och bestämmer sig till slut för att stanna där med honom. Lärare Agneta skriver att eleven måste älska att skriva. Hon tycker det verkligen märks i uppsatsen. Eleven har enligt Agneta ett levande och färgande språk som skildrar detaljer och händelser vilket kategoriseras under innehållsnivå. Hon anger att det inte finns några speciella formella fel, delvis finns det dock syftningsfel. Eleven skriver även mig på något ställe där det ska stå jag: "Han var två år äldre än mig, och hette Karl." Vilket tyder på kommentarer gällande syntaktisk nivå. Agneta menar också att texten är såväl anpassad till

läsaren som till uppgiften, och därmed genrekompetensen. Bodils kommentar är kort men uttrycksfull: ”Härlig berättelse! Det var verkligen ett möte på en resa, som hette duga! Vilken fantasi. Bra språk!” Dessa kommentarer hamnar på innehållsnivå. Kommentarererna omfattar alla nivåer förutom textstrukturell nivå.

E13 valde som så som många andra elever också att skriva en uppsats med rubriken ”Det glömmet jag aldrig”. Uppsatsen bygger upp en berättelse om hur en flicka sätter sig på en buss för att träffa en familj som hon enligt ett brev har något gemensamt med. Inte förrän i det sista stycket avslöjas att familjen har donerat sin enda dotters hjärta till flickan som kommit på besök. Agneta tycker att det är en bra berättelse med flyt vilket medför att det är en kommentar som kategoriseras under textstruktur. Eleven skriver enligt anvisningarna men Agneta tar också upp att det finns syftningsfel även om eleven klarar meningsbyggnaden. Det finns några stavfel trots att det är ett varierat ordförråd. Detta visar att lärarna kommenterat både på syntaktisk och lexikal nivå. Båda lärarna är överens om att det är en gripande berättelse och skulle kunna vara tagen ur det verkliga livet. Agneta skriver till och med en fråga till eleven om den inte skulle passa som en krönika i tidningen, vilket tydligt berör genrekompetensen. Bodil skriver att berättelsen håller en på sträckbänken innan man får veta att det handlar om en donation. Utifrån innehållsnivån tar Bodil upp att texten innehåller mycket tankar, känslor och reflektioner.

Uppsatsen ”Det glömmet jag aldrig”, av E14, om hur en flicka som ställer upp för en vän som blivit mobbad, själv blir mobbad därefter, har fått olika bedömningar av lärarna. Bodil kommenterar själva historien med att säga att den är bra med mycket känslor, men lite sorglig. Hon tycker inte att den har några större språkfel vilket medför att Bodil kommenterat mest innehållsnivå och syntaktisk nivå. Agneta däremot, anger att eleven har en del formella fel i sin text vilket tyder på mer kommentarer gällande syntaktisk nivå. Exempelvis har eleven även svårt att skilja på de och dem. ”Barn kan bli så ibland, de menade säkert inte vad dem sa.” Hon föreslår att det eventuellt kan vara slarv när det finns luckor i texten och tror att hon kan skriva bättre än vad som framkommit här. Agneta tycker dock att texten är gripande och fångar läsaren snabbt. Texten byggs upp så att det finns frågor som läsaren inte får besvarade vilket kategoriseras under innehållsnivå. Kommentarer om anpassning till uppgiften och därmed genrekompetens finns inte att finna varken hos Agneta eller Bodil.

5 Analys

5.1 Sammanfattning och kategorisering av lärarnas kommentarer

Efter att ha undersökt dessa 14 uppsatser fann vi att kommentarerna som lärarna Agneta och Bodil har gett eleverna är ganska lika. Dock kommenterar och bedömer Agneta utifrån nivåerna lexikal, syntaktisk, genrekompetens, textstrukturell och innehållsnivå i större utsträckning än Bodil. Vi har valt att kategorisera kommentarerna utifrån ovannämnda nivåer, vilket kommer att belysas närmre i följande text. I många fall handlade det om stavfel vilket kategoriseras under *lexikal nivå*. Anledningen till att många elever stavat fel i sina uppsatser tror vi beror på nervositet och osäkerhet kring det svenska språket. Den kommentar som förekom flest gånger till elevernas uppsats var att eleven hade ett bra språk, med formuleringar, samt ett varierat ordförråd med varierat ordval vilket hamnar inom kategorin *syntaktisk nivå*. Elevernas hantering av styckeindelning faller också inom denna kategori. Lärarna har även till en del uppsatser kommenterat ifall texten är anpassad till uppgiften. Detta har vi valt att precisera inom kategorin *Genrekompetens*.

En annan kommentar som Agneta och Bodil har gett många elever är att de skriver detaljerat och levande. Vi fann även att många kommentarer handlade om helheten. Dock används inte uttrycket genrekompetens utan många elever har fått kommentaren att de fångar läsaren samt att de har anpassat sin text efter en specifik läsare. Vissa av eleverna har haft så bråttom då de skrev sina uppsatser att de medvetet eller glömt bort att skriva vissa ord, en elev hade till exempel glömt att skriva rubrik, en annan hade glömt några ord i ett stycke och en hade glömt att skriva ut en del ords ändelser. Detta anser vi bör relatera till vår kategori *Innehållsnivå*.

Den sista nivån som vi delat in kommentarerna utifrån är *Textstrukturell nivå*. Denna kategori omfattar enligt vår indelning kommentarer som berör strukturen med kronologi och sammanhang och upprepningar. Även uppmärksamheten på tankar och känslor faller inom denna kategori. Kommentarererna handlar även om innehållet i texten, det vill säga det som sker i skribenternas uppsatser.

5.2 Kommentarer på lexikal nivå

Många av de kommentarer som Agneta och Bodil gett sina elever har fokuserat på stavfel. Nästan varje elev har fått påpekning angående stavningen. Agneta belyser att E9 inte har några problem med svenska skrivregler men detta nämns inte gällande någon annan text. Vad gäller texten av E7 som har utredd dyslexi nämner Agneta inte de formella felen i någon större utsträckning. Exempel på stavfel som Agneta poängterat fanns i E6:s text, ... redo att spännas fast med livrämm... och även i E2:s text, Vi svättades av en väldig värme och efter ett par minuter...". Kommentarer gällande elevers stavfel har Agneta kommenterat kort för eleven, oftast med meningen "Du har många stavfel i din text". I Agnetas kommentarer finns ingen djupare information eller kommentar kring varför det finns stavfel i elevernas texter. Kommentarerna gällande stavfel har även Agneta kommenterat genom att stryka under de felstavade orden som finns i elevens text. Bodil har i sina kommentarer på lexikal nivå inte kommenterat elevens stavfel i någon av uppsatserna. Sammanlagt har Agneta kommenterat stavfel på nio av fjorton uppsatser medan Bodil inte kommenterat något utifrån lexikal nivå .

5.3 Kommentarer på syntaktisk nivå

Agneta har i sina kommentarer på den syntaktiska nivån ofta kommenterat elevernas meningsbyggnad samt syftningsfel. Hon noterar i nästan varje kommentar om eleven har få eller många formella fel och ger exempel på om det saknas ord eller om finns fel i meningsbyggnaden. Eftersom Agneta benämner kommentarer med ordvalet "formella fel" vet vi inte med säkerhet om Agneta syftar på annat än de ovannämnda kategorierna. Exempelvis belyser hon rörande E4:s text att trots att det saknas en del ord och finns fel i meningsbyggnaden på en del ställen, bedömer hon den som en bra text. Agneta har i kommentarer gällande elevernas uppsatser kommenterat samtliga elevers språk. Detta till skillnad från Bodil som endast har kommenterat E2, E8, E12 samt E14:s språk. Bodils kommentarer på syntaktisk nivå är liksom på lexikal nivå, färre än Agnetas. Dessutom är Bodils kommentarer desto svårare att urskilja då hon väldigt ofta uttrycker sig med att nämna att "språket är bra..". Vi finner att Bodil inte kommenterat språket i de övriga uppsatserna eftersom Agnetas och Bodils kommentarer skiljer sig till stor del vid denna punkt. Likaså är denna nivå den som Agneta kommenterat mest vilket även samtliga elever får ta till sig genom hennes kommentarer.

5.4 Kommentarer på textstrukturell nivå

När det gäller textstrukturen är kronologin och helheten viktiga faktorer som belyses. Exempelvis tar Agneta upp att E9: s uppsats har en klar struktur med ett bra avslut i förhållande till E10:s debattinlägg som har ett konstigt slut. E1: s uppsats kommenteras med att strukturen är god men, att den saknar avrundning på slutet. Sammanhanget är också betydelsefullt, vilket kommenteras i exempelvis E7: s text ”Det glömmer jag aldrig” om hur en byskola läggs ner. Denna text har kommenterats i huvudsak med helheten i åtanke eftersom E7 har utredd dyslexi. När det gäller E3: s och E5: s text finns kommentaren att texten hoppar i tid och rum vilket lett till att kronologin inte är korrekt.

5.5 Kommentarer på innehållsnivå

Innehållskommentarerna är väldigt många och tydliga i kommentarerna. Lärarna är noga med att beröra ifall det finns mycket upprepningar och målade beskrivningar. Upprepningar anses av lärarna ha stor betydelse för innehållsförmedlingen. Agneta kommenterar exempelvis att E2:s text har så många upprepningar att berättelsen stannar upp och leder inte fram läsaren i berättelsen. Rörande E1:s text har Agneta till och med tagit upp att det finns en hel del tema rema.

Ofta tar kommentarerna upp ifall språket är levande och berikande med många detaljerade beskrivningar eller inte. Lärarna kommenterar ofta i detta sammanhang i vilken mån texterna framhäver tankar och känslor så att läsaren fångas av texten. E5 har exempelvis fått kommentaren att på grund av att det inte finns några direkta beskrivningar och målningar har texten blivit lite lam. E8: s text ”Det glömmer jag aldrig” om föräldralösa flickan i Rumänien, fick kommentaren att författaren visat prov på ett levande språk med exakta detaljer och symboler som gjort berättelsen underbar.

Det förekommer även kommentarer om att texten är anpassad till läsaren men det nämns inte i varje kommentar. Rörande E11:s text har de exempelvis inte nämnt något om textens anpassning till läsaren. Agneta har dock poängterat att texten är gripande och fångar läsaren snabbt, men det framgår inte fall denna kommentar berör anpassning till uppgiften och därmed genrekompetens eller om den fokuserar på innehållet. När det gäller E3:s text ”Möten på resor” om resor från att vara barn till att bli vuxen tar kommentaren upp att eleven

inte anpassat sin text till läsaren då upprepningarna är många och båda lärarna framhäver att titeln inte överensstämmer med innehållet. Det är oklart huruvida detta är en antydning om att eleven inte uppfattat uppgiften korrekt eller det är en notering om att genreformen inte stämmer överens med texten, men det är en klar koppling till innehållet. Vår analys är dock att ordet resor kan tolkas på olika sätt och torde vid en diskussion med eleven frambringa hur han menat med sina formuleringar, så tillvida att han kanske menat att det är en resa att bli vuxen. Även när det gäller E5:s text "Möten på resor" saknas någon kommentar om genrekompetens eller anpassning, men tar upp att texten håller sig till rubriken.

5.6 Kommentarer om genrekompetens

Lärarna använder sig inte av ordet genrekompetens i sina kommentarer. De kommenterar istället hur väl texten är anpassad till uppgiften. Eleverna har valt att skriva enligt tre av de uppgifter som fanns att tillgå, med således tre genreområden att bemästra. "Det glömmet jag aldrig" ska skrivas som en berättelse, "Möten på resor" ska utformas som en krönika och "Sanning eller lögn" är tänkt att vara ett debattinlägg. Enda noteringen om en genre rent konkret finner vi rörande E13:s uppsats som skrivit uppsatsen "Det glömmet jag aldrig" om hjärtdonation. Agneta har poängterat och speciellt uppmärksammat eleven på att texten nog skulle passa i tidningen som en krönika. Notera att "Möten på resor" skulle utformas som en krönika. Viss genreskillnad finns oss veterligen mellan en krönika och artikel, vilket torde vara missvisande för eleven i dennes vidare språkutveckling. Texten som E10 skrivit är ett debattinlägg om "Sanning och lögn" och härvid tar båda lärarna upp att den är anpassad till läsaren och anvisningarna och ger även exempel på hur hon framfört olika åsikter på ett bra sätt genom att göra jämförelse med sin egen uppföstran. Detta anser vi vara kommentarer om att genren debattinlägg har behärskats av eleven.

Vår bedömning är att när lärarna skriver att texten är anpassad till anvisningarna omfattar detta en kommentar om genrekompetensen eftersom anvisningarna uttrycker vilken genre uppgiften ska utformas enligt. Avgränsningen till innehållskommentarerna är dock snäva eftersom det ofta görs en koppling till innehållet i samband med detta. Exempelvis tar Agneta upp att E1 har anpassat sin text efter instruktionsuppgifterna då eleven har använt ett relevant innehåll och beskrivit en av händelserna i detalj. De är dock inte konsekventa i sina kommentarer.

5.7 Skillnader mellan lärarnas kommentarer

Agneta är elevernas primära svensklärare och Bodil finns i klassrummet vid tillfällena när det behövs extra resurser. Bodil är även den som är ansvarig för svenskundervisningen då Agneta inte är i skolan. Vår undersökning visade att Agnetas kommentarer var utförligare än Bodils.

Agnetas kommentarer omfattar allt från formellt språk till genrekompetens medan Bodils kommentarer i huvudsak inriktat sig på berättelsen i sig och kommentarer på dess innehåll generellt. Exempel på detta är ”Vilken solskenshistoria! Hoppas Mor fick vila upp sig efteråt”. I jämförelse med detta har Agneta till exempel kommenterat på följande vis ”Du har ett levande språk och fokuserar mycket på detaljer”. Ovanstående exempel med solskenshistoria är en kommentar som inte utvecklar elevens skrivande, utan elevens självförtroende.

Agneta har visat prov på att kunna se det positiva hos varje elev och det är viktigt för det fortsatta skrivandet. Hon har genom att vara rättvis i sina kommentarer och både uppmärksammat ett rikt ordförråd och avsaknad av sådant varit tydlig och informativ. Agneta har också uppmuntrat en del genom att berömma deras levande språk även om hon påpekar vissa problem med upprepningar på innehållsnivå och meningsbyggnadsfel på syntaktisk nivå. Lusten att formulera en text är en träning och alltför mycket kritik kan leda till att eleven blir hämmad i sin utveckling. Bodil har mer än Agneta fokuserat på innehållsnivån med kommentarer om de känslor och innehåll som texten har förmedlat och bara till viss del kommenterat grammatiska fel på lexikal nivå. Härvid har dock Bodil ställt diverse frågor som eleven skulle kunna utveckla. Uppmuntran är enligt oss A och O för att unga människor ska våga uttrycka sig i tal och skrift.

Agneta och Bodils metod att vara två lärare som bedömer varje text, verkar vara en utopi för oss. Det är tidskrävande och innebär att man har ett gott samarbete med en kollega som har en god insikt i elevernas tidigare skrivprocess. Detta torde vara sällsynt med tanke på att vikarierande lärare ofta inte har kontinuerliga arbetsplatser och således inte alltid har så stor kännedom om elevernas språkutveckling. Vidare är det inte vanligt att en klass har två lärare inom samma ämne. Dock kan det alltid vara betydelsefullt att ta del av andras åsikter och finna nya synvinklar, precis som eleverna bör ta till sig lärares och kamraters respons. Läroplanen *Lpo94* framhäver att samverkan med andra lärare är en viktig del i elevernas

språkutveckling. Om nu inte förutsättningarna för detta är optimala inom ämnet svenska, tycker vi att detta borde tas till vara ämnesövergripande. Elever producerar en oerhörd mängd texter hela tiden i skolan, i alla ämnen. Det optimala hade förstås varit ifall en bedömning av språk och text i sin helhet hade kunnats göra vid fler tillfällen, även i andra ämnen än svenska. Genrekompetensen hade i så fall också blivit en naturlig del i skolvärlden.

5.8 Jämförelse mellan kommentarer och bedömningsunderlag

Bedömningsunderlaget som lärarna tagit del av inför det nationella provet är detaljerat med en avgränsning av fem områden som ska bedömas, med ett stort antal punkter som bör sättas i fokus. Lärarnas kommentarer har visat att de inte följer bedömningsunderlaget till punkt och pricka utan gör en bedömning utifrån texten och den enskilda individens förutsättningar och behov. De har tagit bitar från de olika områdena och anpassat dem till varje enskild text. Icke att förglömma är dock att bedömningsunderlaget just är ett bedömningsunderlag kopplat till betygsriterierna och därmed inte någon riktlinje för hur kommentarer ska skrivas. Vidare bör beaktas att lärarna antagligen varit styrda av tankegångarna i bedömningsunderlaget då en del beröringspunkter är desamma.

När det gäller första området i bedömningsunderlaget, *kommunikativ kvalitet*, är det mottagaranpassningen som är det viktiga. Detta kommenteras av lärarna förutom E1, E3 och E5:s texter. Kommentarererna använder sig av uttryck såsom "...anpassar texten till läsaren...", "...fångar läsaren...", "...får läsaren att se bilden...", "...griper tag i läsaren..." ...gripande berättelse...", "...texten gripande och fångar läsaren snabbt..." och "...strävar efter att skriva till en läsare...". Agneta är den lärare som i störst utsträckning kommenterat detta. Bodil har endast noterat detta i samband med fyra av elevernas texter. I nästan alla kommentarer då läsaranpassningen noteras görs en koppling till hur väl texten är anpassad till innehållet. Dock ser man tydligt att lärarna beaktat bedömningsunderlagets riktlinjer om att detta är ett viktigt moment, då detta kommenteras i merparten av texterna.

Även den *innehållsliga kvaliteten* är viktigt i lärarnas kommentarer. Lärarna berör mest i vilken utsträckning eleverna tar upp ett intressant innehåll och hur väl de använder målade beskrivningar och fokuserar inte nämnvärt på genrekompetens uttryckligen, som enligt bedömningsunderlaget ingår som en komponent. Trovärdigheten och konkretionen som

belyses enligt bedömningsunderlaget kommenteras dock av lärarna till stor del. Vår bedömning i enlighet med vår indelning av kategorierna, är att de skiljer på innehåll och genremedvetande, vilka bedömningsunderlaget kopplar samman.

Sammanhang och uppläggning, det tredje området i bedömningsunderlaget faller inom vår kategori *textstrukturell nivå*, eftersom båda fokuserar på textens planering och huruvida det finns en röd tråd eller inte.

De två sista områdena *språklig kvalitet* och *skrivregler* i bedömningsunderlaget är splittrat i jämförelse med lärarnas kommentarer utifrån våra kategorier *lexikal nivå* och *syntaktisk nivå*. Vi skiljer på lärarnas kommentarer beroende på ifall de har fokuserat på stavfel och ordförråd på lexikal nivå eller om de har kommenterat bland annat meningsbyggnad och syftningsfel på syntaktiskt nivå. Området *språklig kvalitet* berör både ordförråd, formulering, meningsbyggnad och stil och området *skrivregler* behandlar skiljetecken, styckemarkering och stavning. Dessa två områden ser enligt oss mer till helheten än vår indelning på lexikal och syntaktisk nivå.

6 Diskussion

Nedan kommer vi att diskutera skrivförmågans möjligheter där vi ställer litteratur, styrdokument och kursplaner i jämförelse med vårt resultat i förhållande till bedömningsunderlaget för det nationella provet i svenska. De olika områdena är skrivförmågans möjligheter vilket omfattar ordens betydelse och skribentens utveckling, vikten av att bearbeta och bedöma en text vilket omfattar att eleven måste själv och med hjälp av andra kunna utveckla sitt skrivande genom bearbetning, lärarens roll som ligger till grund för den pedagogiska synvinkeln, innehållskommentarer vilka belyser lärares kommentarer i förhållande till innehållet i uppsatserna, metoddiskussion där metoden som använts till undersökningen diskuteras, avslutande diskussion om konsekvenser för lärarrollen samt vidare forskning och utveckling vilket omfattar vad vi vill utforska vidare om.

6.1 Skrivförmågans möjligheter

I kursplan och betygskriterier för svenska i grundskolan, står det att språkförmågan är av stor betydelse för allt arbete, både i skolan och i det verkliga livet. Dagens samhälle ger oss en ständig tillgång till att skapa nya kontakter via Internet där otillförlitliga källor existerar i överflöd. Därför anser vi att det är extra viktigt att ge våra elever goda och många möjligheter till egenproducerad text. Genom att låta eleverna analysera, kommentera och diskutera olika texter växer deras kunskaper om språket och dess användning. Molloy (1996) och Strömquist (1993) anser att pedagoger måste ge eleverna fler tillfälle att skapa texter, på så vis förbättras utvecklingen kring skriftspråket. Strömquist (1995) menar att skrivförmågan har en effekt på en individs hela språkutveckling samt att denna kunskap borde förstärkas. Vi är helt eniga med Strömquists resonemang då vi anser att elevernas språkutveckling, liksom även styrdokumentet visar, är avgörande för eleverna i många skeden.

Strömquist (1993) menar att den konventionella skrivundervisningen är produktkoncentrerad i bemärkelsen att vi i otillbörlig utsträckning koncentrerar oss på produkten och dess grad av felaktighet eller brist på regelefterföljelse. En av Agnetas kommentarer till eleverna har varit: ”Du har ett varierat språk vilket tyder på ett utvecklat ordförråd”. Josephsson, Melin och Oliv (1990) menar att det är orden som är det viktigaste redskapet för en god skribent. Utan ord skapas ingen text. Detta är något som vi anser att många lärare bör ta del av i

svenskundervisningen. Vår undersökning av lärarna Agneta och Bodils kommentarer till elevernas uppsatser visade att de ofta poängterade elevernas språkförmåga och dess användning det vill säga innehållskommentarer. Agneta har i sina kommentarer till eleverna kommenterat stavfel. Stavfelen placerade vi in under lexikal nivå . Exempelvis hade E2 en del stavfel i sin uppsats; ”Vi svättades av en väldig värme och efter ett par minuter...” Genom att lärarna kommenterat detta lexikala fel blir eleven medveten om sina brister och begåvningar i det svenska språket. Om varken Agneta eller Bodil kommenterat stavfel hade eleverna inte blivit medvetna om detta och inte på så vis heller kunnat utveckla sitt skrivande enligt de anvisningarna. Kommentarererna gällande lexikal nivå har oftast varit de kortaste kommentarerna, eftersom en av lärarna strök under i elevernas uppsatser där det fanns stavfel. Men varför har inte båda lärarna kommenterat lika mycket på lexikal nivå? Det enda som vi tror kan vara avgörande i detta skede är att den ena läraren är huvudansvarig medan den andra ses som en resurs i klassrummet. Om eleverna fått ta del av den lexikala nivån från båda lärarna tror vi att eleverna hade blivit mer medvetna i sitt skrivande.

Det nationella provet i svenska för årskurs nio är ett betydelsefullt prov för alla elever som går sista året på högstadiet. Redan till hösten ska eleverna börja på gymnasiet där kraven på läs- och skrivkompetens är högre än på högstadienivå. Likaså är det betydelsefullt för eleven att ha vetskap om sina brister i det svenska språket. Även då Bodil eller Agneta kommenterat kort för eleven att det finns en del stavfel i dess text blir eleven medveten om sina brister. Skulle denna form av information döljas för eleven kan eleven inte utveckla sitt skrivande på samma vis som om han/hon vetat om bristerna i språket. För att utvecklas som skribent krävs träning, träning och åter träning. Det är genom arbete som skribenten lyckas utveckla sitt skrivande. Stavfel är något som varje människa gör ibland, men om vi inte vet om att vi stavar orden på fel vis kan vi inte heller stava dem rätt. Lika viktigt som det är att kommentera att en elev stavar fel, lika viktigt är det att informera för eleven hur ordet stavas. Det finns dock oss veterligen olika sätt att disponera en text, vilket borde ha tagits upp i kommentaren.

Precis som Liberg (2006) menar, är det bästa med kommentarer att de kan bidra med att uppmärksamma aspekter som leder till att eleven utvecklar sitt skrivande. Gustafsson & Mellgren (2000) menar, precis som Liberg, att förståelse av skriftspråket innebär en förståelse av form och funktion men även att kunna tillämpa förståelsen av skrivandets process och dess funktion. Lärarna i vår undersökning har lagt stor vikt på att bedöma huruvida texten är

anpassad efter läsaren, vilket stämmer väl överens med beröringspunkterna inom bedömningsunderlagets område som berör den kommunikativa kvaliteten. Lärarna har ofta kommenterat med följande mening: ”Du anpassar dig väl till läsaren”. I de flesta fall har texten anpassats väl till läsaren men det framgår inte tydligt hur detta uppenbarar sig i texten, eftersom läsaren är en fiktiv person enligt instruktionerna, men i praktiken är det läraren som är läsaren. Hur mycket det har påverkat texten att det är läraren som är läsare och mottagare, framkommer inte av kommentarerna eller texterna. Tanken att kunna anpassa texten efter läsare och instruktion förutsätter dock en förståelse för både form och funktion med texten. Exempelvis tog Agneta upp rörande E4:s text att rubriken stämde väl överens med texten, och likaså rörande E6 har hon kommenterat att texten berör läsaren.

I kommentarerna som framkom vid resultatet fanns det en hel del kommentarer som hamnade på syntaktisk nivå. Under denna nivå har det främst varit kommentarer gällande meningsbyggnad och syftningsfel. Agneta har i kommentarerna gällande elevernas uppsatser kommenterat samtliga elevers språk. Detta till skillnad från Bodil som endast har kommenterat E2, E8, E12 samt E14:s språk. Bodils kommentarer på syntaktisk nivå är liksom på lexikal nivå, färre än Agnetas. Dessutom är Bodils kommentarer desto svårare att urskilja då hon väldigt ofta uttrycker sig med att nämna att ”språket är bra..”. Vi finner det tänkvärt att Bodil inte kommenterat språket i de övriga uppsatserna eftersom Agnetas och Bodils kommentarer skiljer sig till stor del vid denna punkt. Likaså är denna nivå den som Agneta kommenterat mest vilket även samtliga elever får ta till sig genom hennes kommentarer. Kronologi och strukturen är de viktigaste faktorerna som belyses utifrån textstrukturell nivå. Eftersom det stod i anvisningarna att eleverna skulle kunna prestera en text med kronologi eller tydlig struktur tycker vi att det är konstigt att lärarna inte kommenterat detta mer hos eleverna. Kan det vara så att lärarna anser att detta har fungerat i de flesta fall eller kanske så att de inte tänkt på att denna kategori fanns representerad bland betygskriterierna. Exempelvis tar Agneta upp att E9: s uppsats har en klar struktur med ett bra avslut i förhållande till E10:s debattinlägg som har ett konstigt slut. E1: s uppsats kommenteras med att strukturen är god men, att den saknar avrundning på slutet. Sammanhanget är också betydelsefullt, vilket kommenteras i exempelvis E7: s text ”Det glömmer jag aldrig” om hur en byskola läggs ner.

6.2 Vikten av att bearbeta och bedöma en text

Josephson, Melin och Oliv (1990) menar att texter som inte bearbetas eller kommuniceras brister. Det är vår uppgift som pedagoger att se till att eleverna behärskar skrivförmågan och användningen av olika genre. Om vi inte ger våra elever möjligheter att analysera och ge respons på varandras texter brister undervisningen. Eleverna utvecklar sina texter genom att analysera och diskutera det som skapats. Molloy (1996) anser att elevernas skrivträning kan bromsas då hela ansvaret kring bedömning läggs på eleverna. Vi anser precis som Molloy att det är en lärares roll att bedöma texter och genom nya prövningar utvecklas elevernas potential framåt. Men samtidigt är det av vikt att eleverna ständigt kommer i kontakt med skrivprocessen då kunskap kring dess utveckling och framväxt sker. Det är även av vikt att eleverna behärskar att skriva för olika läsare. Samtidigt är det viktigt, precis som Strömquist menar, att elevers respons till varandra är oundviklig och hjälper eleverna till att utvecklas som skribenter.

Agneta, huvudansvarig för elevernas svenskundervisning, har kommenterat mer över lag än Bodil som inte heller så ofta kommenterat fel. Exemplet med solskenshistorian när Bodil endast skriver en kort uppmuntrande kommentar, utvecklar elevens självförtroende. Precis som Strömquist (1993) menar är det av vikt att elevens skrivande utvecklas genom respons men även att läraren inte endast bedömer produkten då detta inte leder till någon utveckling av elevens skrivprocess. Att kommentera utifrån innehållsnivån är av betydelse för eleverna då detta karakteriserar innehållet i elevernas text, det vill säga tankar och känslor samt berättelsen i sig. Genom att inte kommentera detta får eleven inte heller den respons som han eller hon behöver för att utvecklas som skribent. Likaså, menar Liberg (2006) är det viktigaste att bedömningen kan bidra med att göra uppmärksamma aspekter som gör att skrivandet utvecklas. Precis som Strömquist och Liberg poängterat anser Molloy (1996) att det är viktigt att inte låta eleverna ha ansvaret för deras skrivträning då detta kan stoppa deras utveckling. Eleverna måste tränas i nya prövningar och driva sin potential, med hjälp av oss pedagoger, framåt mot nya mål.

6.3 Lärarens roll

Molloy (1996) anser att det är av stor vikt att vi pedagoger ständigt tänker på vem vi undervisar. Det är viktigt att vi anpassar vår undervisning, precis som kursplanen säger; efter

varje elevs förutsättningar och behov. Läraren ska vara en handledare som stimulerar och ser till att eleven känner att kunskapen är meningsfull och utvecklande med hjälp av stöd i språkutvecklingen. I vår undersökning fanns det en uppsats skriven av en elev med utredd dyslexi. Agneta och Bodil anpassade bedömningen efter individens behov och kommenterade således inte de formella fel som fanns i uppsatsen utan kommenterade istället meningsbyggnad, ämne och uppsatsen som helhet. Detta kan leda till att eleven utvecklar sitt skrivande genom de allmänna kommentarerna som Agneta och Bodil gav eleven.

Vi fann i vår undersökning att Agneta och Bodil till vissa delar kritiserat elevernas språk i deras uppsatser. Denna form av kritik anser vi dock är nödvändig för att eleverna ska utvecklas som skribenter. Då eleverna inte får kommentarer på sitt språk kan de inte utvecklas vidare. Vår undersökning visade att Agneta eller Bodil för det mesta kommenterat gällande samtliga nivåer i elevernas texter. Då lärarna inte kommenterat utifrån lexikal nivå tror vi dock inte heller att eleven kan utvecklas på samma sätt som de gjort om kommentarerna funnits. Utifrån syntaktisk nivå har både Agneta och Bodil kommenterat meningsbyggnad samt syftningsfel. Felen måste dock ses i sitt sammanhang eftersom det är en uppsats som eleverna skrivit under en pressad tid. Samtidigt är det viktigt att kommentera positiva egenskaper hos texten och inte endast negativa. Men enligt Molloy (1996) och Strömquist (1993) är det av vikt att inte kritisera elevernas språk för mycket utan att se den som en helhet då texten är en del av identiteten och självuppfattningen. Genom att visa sitt missnöje över texten kan elevens skrivning stanna upp vilket leder till att eleven inte vågar skapa en text och förlitar sig inte på sig själv. Ger pedagogerna istället eleverna tron på att bemästra kunskaper kring vad skrivandet innebär kommer de att klara av problem som kan ske i skrivutvecklingen. Genom att eleverna tillämpar ett korrekt språk ökar även kommunikation och samarbete. I styrdokumentet står det även att eleven måste stimuleras till sitt skapande. Genom skapandet öppnas möjligheter att tillgodose elevernas behov av att uttrycka vad de känner och tänker. Detta tycker vi är extra viktigt. Lärarna har tydligt kommenterat i uppsatserna ifall det har framkommit många tankar och känslor, vilket de i sin tur kopplar till förmågan att skapa en text som ger läsaren mycket information och gör att texten kan stå på egna ben.

6.4 Innehållskommentarer

Den form av kommentarer som vi anser ha förekommit flest gånger är kommentarer gällande innehållsnivån. Vårt resultat visade att innehållskommentarerna var många och fanns representerade för nästan varje uppsats. En kommentar som lärarna skrivit är att eleven upprepar sitt innehåll i uppsatsen. Hur kan det komma sig att eleverna upprepar mycket i sina texter? Kanske är det så att eleven är osäker på det han eller hon skriver om eller så vill skribenten vara extra tydlig för läsaren. En annan faktor kan vara att eleven inte behärskar skrivkompetens i den mån som krävs eller inte har erfarenhet av denna form av texter sedan tidigare. Rörande E11:s text har de exempelvis inte nämnt något om textens anpassning till läsaren ordagrant men kommentaren att texten är gripande och fångar läsaren finns dock representerad. Den kommunikativa kvaliteten som bedömningsunderlaget belyser är viktigt för lärarna. Det finns även en koppling till genrekompetens i vissa fall som exempelvis rörande texten som E10 skrivit. Detta debattinlägg om ”Sanning och lögn” kommenterar båda lärarna att den är anpassad till läsaren och anvisningarna och ger även exempel på hur hon framfört olika åsikter på ett bra sätt genom att göra jämförelse med sin egen uppfostran. I viss mån får vi intrycket att lärarna kopplar samman anpassningen till läsaren och instruktionerna som ett gemensamt område.

Under hela skrivprocessen är tillförlit och eget tänkande stora delar av skrivprocessen som eleven genomgår. Likaså är det nyttigt för eleven att låta texten stå för sig själv och att kunna innefatta rätt genre. När eleverna slutar årskurs nio ska de, enligt kursplanen, kunna skriva olika slags texter där innehållet tydligt framgår, samt kunna tillämpa skriftspråksnormer och genre. Agneta och Bodil har i kommentarerna till eleverna inte kommenterat något uttryckligen gällande genrekompetens. Det nationella provets uppgifter innehöll tre olika genrer, en berättelse, ett debattinlägg och en krönika. De flesta elever valde att skriva en berättelse. Med hänsyn till att berättelse torde vara den allra vanligaste textframställningen i grundskolan, antar vi att eleverna valt att skriva en berättelse i första hand, eftersom de känner sig mest vana därvid. Då genrekompetens är ett mål att sträva mot i kursplanen för svenska tycker vi det är förvånande att varken Agneta eller Bodil har kommenterat elevernas genrekompetens mer konkret utan endast berört ifall texten varit anpassad efter läsaren och anvisningen. Liberg (2006) menar att det är av vikt att lärarnas bedömning är bred på grund av att de ska kunna visa elevernas framtida utvecklingsmöjligheter. Bedömningarna ska inte endast ta upp faktiskt kompetens utan även inrikta sig på helhet och genre. Då

genrekompetens kommenteras öppnas nya dörrar för skribenten. Om inte skribenten får ta del av denna information utvecklas heller inte skribentens skrivande.

6.5 Metoddiskussion

Metoden att använda sig av skriftligt material utgörande av elevernas uppsatser och lärarnas kommentarer som de primära källorna och forskningslitteratur som övriga skriftliga källor, har sina för- och nackdelar. I och med att vi har använt uppsatser och kommentarerna fanns stora möjligheter att finna samband och kunna analysera i förhållande till den forskning som finns inom området. Vi finner att vald metod har varit bra då vi har valt ut undersökningsgruppen med hänsyn till att uppsatserna inte har producerats i syfte att vara ett material i vår undersökning, vilket gett oss möjlighet att bearbeta ett autentiskt material.

Generaliserbarheten i våra resultat och analys är relativ eftersom vår undersökning endast berört ett fåtal uppsatser och endast kommentarer av två lärare. Dessutom är uppgiften speciell såtillvida att det rör sig om ett delmoment i det nationella provet i svenska, som bland annat bör ses som en indikation på hur eleven utvecklat sin språkförmåga under en längre tid. Vidare fanns det inte heller något tillfälle för bearbetning under produktionen av texten eftersom eleverna skrev uppsatsen under en begränsad tid. Normalt ges inte heller tid i efterhand för eleverna att fortsätta utveckla texten. Detta torde vara det normala tillvägagångssättet vid textproduktion i skolan vilket således inte gör dessa uppsatser representativa för normalfallet. Dock måste man erinra sig att trots att varje fall är unikt är det en del av den verklighet som finns i skolvärlden. För att bedöma hur generell undersökningens resultat är, behövs en bedömning av hur denna skola, klass och lärare förhåller sig till andra motsvarande skolor, klasser och lärare vad gäller område, elevernas ursprung och personalens bakgrund (Denscombe, 2000, s 48 ff).

Påverkan av bedömningsunderlaget till det nationella provet i svenska är osäkert. Kommentarererna följer inte exakt de moment som berörs däri, men sett ur ett helhetsperspektiv lyfter kommentarererna fram väldigt många av dess beröringspunkter, varpå vi antar att lärarna tycker att de är betydelsefulla.

6.6 Avslutande diskussion om konsekvenser för

Lärrollen

Lärares roll enligt *Lpo94* är att vara en handledare som ska stimulera och uppmuntra eleven i sin utveckling. Eleven ska känna att kunskapen är meningsfull. Detta anser vi även vara den allra viktigaste funktionen med lärares kommentarer. Får inte eleverna konstruktiva bedömningar med en uppmuntran att det finns möjligheter att bearbeta moment till det bättre, kan de hämmas i språkutvecklingen. Härvid anser vi det vara mycket viktigt att vi som lärare förklarar varför eleverna ska göra uppgifter och vilken funktion våra kommentarer är tänkta att ha. Genrekompetensens fördelar måste också belysas och det är även viktigt att eleverna förstår varför kommentarer ges överhuvudtaget. Ett kritiskt förhållningssätt både till sin egen och andras text ska ge eleverna möjlighet att, som kursplanen i svenska har som målsättning, kunna bearbeta sina texter utifrån andras råd och egen värdering. Vi lärare ska vara de som i första hand ger dessa råd som eleverna själva får ta till sig och utveckla med vår hjälpande hand.

Att bli en rättvis lärare som finns till för elevernas skull som en rådgivande handledare, är vår önskan i en framtida lärroll. Vi måste vara konsekventa i våra bedömningar i detta sammanhang men en anpassning måste ske eftersom vi måste beakta varje individs förutsättningar och behov. Detta är så grundläggande att det är ett av de viktigaste målen i styrdokumentet, men också ett av de svåraste momenten i praktiken. Lärarna i vår undersökning har kommenterat många gemensamma områden såsom bland annat meningsbyggnad, stavfel och läsaranpassning, men i vissa fall har de inte tagit upp alla moment, utan fokuserat på det som kan lyfta eleven framåt i sin utveckling. Enligt oss är en sådan hantering den som säkerligen ger elever bäst möjligheter att se sin egen förmåga och finna lusten att vidareutveckla språket.

Inte att förglömma är viktigt att vi lärare tänker på vem vi undervisar och anpassar vår undervisning efter varje elevs förutsättningar och behov, precis som styrdokumentet nämner. Att vara professionell nog att göra en anpassning efter varje individs behov och samtidigt stimulera och uppmuntra eleven i sin utveckling ser vi som den största utmaningen i lärrollen.

6.7 Vidare forskning och utveckling

Ett förslag på ett ämne på fortsatt forskning som vi skulle vilja undersöka är att se utvecklingen av elevers skrivprocess och hur lärares kommentarer påverkar denna. Då skulle vi vilja följa eleverna under några år med jämna mellanrum för att se hur de har utvecklats som skribenter. Vi skulle även vilja undersöka om styrdokument och kursplaner har den makt som de egentligen borde ha på skolor. Vidare önskar vi att skrivprocessen och kommentarer från lärare därom, borde uppmärksammas mer på lärarutbildningen eftersom det är en så stor del av båda lärares och elevers vardag.

7 Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att undersöka lärares kommentarer i förhållande till styrdokument och elevers skrivprocess. Forskning visar att elever reproducerar istället för att producera texter. Vi valde att fokusera på hur lärare bedömer uppsatser och om lärarnas kommentarer till elevernas skrivuppgifter främjar skribentens skrivutveckling eller om kommentarerna mestadels fokuserar på formella ting. I undersökningen användes fjorton elevers uppsatser gällande nationellt prov i svenska. Vår analys bygger på vår kategorisering av kommentarerna med indelning rörande fem olika kategorier lexikal, syntaktisk, genre, textstrukturell samt innehåll. Vi har utifrån dessa kategorier delat in kommentarerna på varje uppsats.

Vårt resultat visar att lärarna oftast kommenterade kring lexikal nivå, vilket omfattar stavfel samt ordförråd, samt syntaktisk vilket omfattar meningsbyggnad. Men undersökningen visar även att lärarna även kommenterade genrekompetens, innehåll och textstrukturell nivå. I förhållande till de kategorier som vi har delat in lärarnas kommentarer i, finner vi att inom lärarnas ”formella fel” faller våra kategorier lexikalisk och syntaktisk nivå, då de handlar om den språkliga kvaliteten och skrivregler som ska ta upp ordförråd, formulering, meningsbyggnad, stil, skiljetecken, styckemarkering och stavning. De övriga kommentarerna berör textstrukturen och innehållet, vilka behandlar den kommunikativa och innehållsliga kvaliteten samt sammanhang och upplägg. Slutsatsen blir att lärarna använder sig av fem sorters kommentarer även om genrekompetensen inte nämns uttryckligen. De kommenterar således å ena sidan formen på lexikalisk och syntaktisk nivå och å andra sidan texten utifrån struktur och innehåll. Genom att lärarna i huvudsak kommenterat lexikala fel blir varje enskild elev medveten om sina brister och begåvningar i det svenska språket. Vår undersökning visade även att kommentarer gällande lexikal nivå har oftast varit de kortaste kommentarerna, eftersom en av lärarna strök under i elevernas uppsatser där det fanns stavfel. Om eleverna fått ta del av den lexikala nivån från båda lärarna tror vi att eleverna hade blivit mer medvetna i sitt skrivande. Låt eleverna skriva ofta, kommentera gärna och låt de utveckla sitt eget skrivande genom kommentarer och respons från lärare och klasskompisar. Helt enkelt, kommentera mera!

Litteraturförteckning

Primärkällor:

Elevernas uppsatser

Lärare Agnetas kommentarer

Lärare Bodils kommentarer

Sekundärlitteratur:

Denscombe, Martyn (2005) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Lund: Studentlitteratur, ISBN 91-44-01280-2 (292s)

Dysthe, Olga (2005) *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-61631-7 (264 s)

Gustafsson, Karin & Mellgren, Elisabeth (2000) *En studie om barns skrivlärande*. Göteborgs Universitet (182 s)

Josephsson, Olle, Melin, Lars och Oliv, Tomas (1990), *Elevtext. Analyser av skoluppsatser från åk 1 till åk 9*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-30261-4 (186 s)

Kursplaner och betygskriterier i svenska, 2000

Kvalitet i elevtext- bedömningsunderlag svenska, Nationellt prov svenska årskurs nio,

Delprov C – bedömningsunderlag

Längsjö, Eva & Nilsson, Ingegärd (2004) *Läs- och skrivutveckling i skolan. Iakttagelser och reflektioner i anslutning till PIRLS*. Göteborgs Universitet (107 s)

Leimar, Ulrika (1974) *Läsning på talets grund*. Lund: Liber Läromedel. ISBN 91-40-03320-1 (148 s)

Liberg, Caroline (2006) *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-04369-4 (210 s)

Lpo94

Lärarens handbok – Skollag, Läroplaner, Yrkesetiska principer, FN:s barnkonvention.

Läraryrket (2004) Solna: Tryckindustri Information, ISBN 91-85096-830

Molloy, Gunilla (1996) *Reflekterande läsning och skrivning*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-61861-1 (296 s)

Strömquist, Siv (1995) *Skrivboken*. Gleerups Förlag. ISBN 91-40-61794-7 U(221 s)

Strömquist, Siv (1993) *Skrivprocessen*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-26532-8 (159 s)

Vad är god forskningssed – Synpunkter, riktlinjer och exempel. (Rapport 2005:1, Vetenskapsrådet,

http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000334/god_forskningssed_3.pdf
(2007-04-29)

Ämnets syfte och roll i undervisningen, (2000), Kursplan för svenska , grundskolan

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=23&skolform=11&id=3890&extraId=2087> (2007-04-22)